

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΟΥ
ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΝ ΟΙ ΜΚΟ ΣΕ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

**CONTENT ANALYSIS OF THE EDUCATION PROVIDED BY
THE NGOs TO REGUGEEES IN THE REGION OF
THESSALONIKI**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ : ΜΠΙΡΜΠΙΛΗ ΧΡΥΣΟΥΛΑ-ΧΡΥΣΑΥΓΗ

ΑΕΜ : 3348

ΕΠΟΠΤΡΙΑ: ΚΑΛΕΡΑΝΤΕ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΒΑΚΑΛΗ ANNA

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	2
Abstract.....	3
Εισαγωγή.....	4
Κεφάλαιο 1 ^ο : Θεωρητικό Μέρος	
• Κεφάλαιο 1.1- Βιβλιογραφική Επισκόπηση.....	6
• Κεφάλαιο 1.2 - Η έννοια και ο ρόλος της εκπαίδευσης των προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	9
• Κεφάλαιο 1.3.- Η θεωρία των γενεών του Korten.....	17
• Κεφάλαιο 1.4-Η παρουσία και τα χαρακτηριστικά των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.....	22
• Κεφάλαιο 1.5 - Ο ρόλος των ΜΚΟ.....	24
• Κεφάλαιο 1.6 - Οι ΜΚΟ στην Ελλάδα.....	33
Κεφάλαιο 2 ^ο – Εμπειρικό μέρος της έρευνας	
• Κεφάλαιο 2.1- Εισαγωγή.....	36
• Κεφάλαιο 2.2- Αναγκαιότητα πραγματοποίησης έρευνας.....	37
• Κεφάλαιο 2.3- Σκοπός της έρευνας.....	37
• Κεφάλαιο 2.4- Ερευνητικά Ερωτήματα.....	38
• Κεφάλαιο 2.5- Μεθοδολογική προσέγγιση.....	39
• Κεφάλαιο 2.6- Τα υποκείμενα της έρευνας.....	41
• Κεφάλαιο 2.7- Διεξαγωγή της έρευνας.....	41
• Κεφάλαιο 2.8- Περιορισμοί έρευνας.....	42
• Κεφάλαιο 2.9.- Σύνοψη.....	42
Κεφάλαιο 3 ^ο – Παρουσίαση δεδομένων έρευνας	
Κεφάλαιο 3.1- Έρευνα- Αποτελέσματα Έρευνας.....	43
Κεφάλαιο 4 ^ο : Συμπεράσματα.....	50
Βιβλιογραφία.....	51

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της έρευνάς μου πραγματεύεται στην ύπαρξη των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) και ο ρόλος τους στην κοινωνία. Αρχικά, γίνεται αναφορά στις μελέτες που έχουν γίνει κατά καιρούς για την παρουσία των ΜΚΟ. Έπειτα, αναλύεται η έννοια της εκπαίδευσης ως ορολογία, ενώ αναλύεται η εκπαίδευση των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Καθώς προχωράμε, γίνεται περαιτέρω ανάλυση του ρόλου και των χαρακτηριστικών των ΜΚΟ και αναφέρονται δύο ανώνυμα παραδείγματα ΜΚΟ στον ελληνικό χώρο. Τέλος, μετά το θεωρητικό μέρος της εργασίας, παρουσιάζεται η έρευνα που διεξήχθη με θέμα την εκπαίδευση των προσφύγων. Η εργασία λαμβάνει χώρα σε εκπαιδευτικές δομές προσφύγων, όπου συνεντευξιάζονται τρεις (3) εκπαιδευτικοί διαφόρων ειδικοτήτων και δίνονται απαντήσεις σε δεκατρείς (13) ερωτήσεις που αφορούν την εκπαίδευση, την αποδοτικότητα και την προσαρμογή των παλιννοστούντων στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Λέξεις- κλειδιά: Μ.Κ.Ο, εκπαίδευση, Η θεωρία των γενεών του Korten, εκπαίδευση προσφύγων

ABSTRACT

This research raises the question of negotiation between non-governmental organizations (NGOs) and their role in society. First, reference is made to the studies that have been done from time to time on the presence of NGO. Then, the concept of education as terminology is analyzed, while the education of refugees in the education system is analyzed as well. As we move forward, further analysis of the role and characteristics of NGOs is carried out and we focus on two examples of NGO in Greece. Finally, after the theoretical part of the paper, the research carried out on the education of refugees is presented. The research takes place in refugee educational structures, where three (3) teachers of various specialties are interviewed and answer thirteen (13) questions concerning the education, the efficiency and the adaptation of returnees to the education system.

Key- words: N.G.Os, education, Korten's theory of generations, refugees education

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εν λόγω εργασία πραγματεύεται το θέμα της διερεύνησης του περιεχομένου της εκπαίδευσης που παρέχουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σε καταυλισμούς προσφύγων στο νομό Θεσσαλονίκης.

Σε περιόδους που το κύμα προσφύγων επηρεάζει την κοινωνική και οικονομική κατάσταση της χώρας, διαμορφώνοντας από την αρχή τη δομή και την εικόνα της, η Ελλάδα δείχνοντας έμπρακτα τις έννοιες της φιλοξενίας και της αλληλεγγύης, «άνοιξε τις αγκάλες της» για να δεχτεί το πλήθος προσφύγων που συρρέουν στα σύνορά της. Ως άμεσο αντίκτυπο της νέας προσθήκης, είναι οι μεταρρυθμίσεις στην κοινωνία, στην οικονομία και κατ' επέκταση στην εκπαίδευση.

Από τη στιγμή που οι πρόσφυγες εντάχθηκαν σε μία νέα πραγματικότητα, τόσο οι μικρότεροι σε ηλικία όσο και οι μεγαλύτεροι ενδέχεται να προσαρμοστούν και να συνεχίσουν την μόρφωσή τους μέσω της μάθησης. Η εκπαίδευση είναι ένας καθοριστικός παράγοντας για την εξέλιξη και ενσωμάτωση ενός έθνους. Τον σημαντικό αυτό ρόλο τον ανέλαβαν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Η συμβολή τους είναι σημαντική, καθώς ως μη κρατικές και κερδοσκοπικές οντότητες έχουν βοηθήσει στην εύρεση λύσης αρκετών προβλημάτων οικονομικών με την καταπολέμηση της πενίας, κοινωνικά με την άμεση προσαρμογή και εγκατάσταση των προσφύγων και επενδύοντας παράλληλα στην εκπαίδευση και στη μόρφωσή τους. (Σκλιάς&Χουλιάρης,2002:13)

Η εκπαίδευση, ως ο ακρογωνιαίος λίθος της διαμόρφωσης του χαρακτήρα ενός ατόμου αποτέλεσε την κύρια μέριμνα της πολιτείας. Όπως έχει θεσπιστεί από το σύνταγμα, το άρθρο 16 και 28 της ΣΔΠ του Ο.Η.Ε, το δικαίωμα στην εκπαίδευση αποτελεί την προέκταση και την υλοποίηση του δικαιώματος της ανάπτυξης της προσωπικότητας ενός ατόμου. Επιπροσθέτως, σε αυτό το κλίμα διαπιστώνεται πως η κοινωνική ένταξη μέσα από την εκπαίδευση και η γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής αποτελούν ουσιώδη ζητούμενα της πολιτικής προστασίας των αλλοδαπών και των προσφύγων. Έτσι, στηριζόμενοι στα δικαιώματα του παιδιού

και μάλιστα στο δικαίωμα της εκπαίδευσης η κοινωνία είναι υποχρεωμένη να παρέχει εκπαίδευση σε όλα τα παιδιά. Θέση σε αυτό το θέμα πήραν και οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), καθώς προσφέρουν εθελοντική συνεισφορά.(Παπαδόπουλος, 2017)

Ο εθελοντικός και μη ωφελμιστικός χαρακτήρας των ΜΚΟ ασκεί μεγαλύτερη επιρροή μέσα στον κοινωνικό βίο από μια απλή εθελοντική συνεισφορά. Οι φορείς που μετέχουν στις εκπαιδευτικές δράσεις δεν επιτελούν κοινωνικό έργο, καθώς αμείβονται ως υπάλληλοι ανώτερης εκπαίδευσης και κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών. Από το στοιχείο αυτό γίνεται εμφανές ότι οι ΜΚΟ έχουν χαρακτηριστικά και από τους δύο τύπους τυπικών οργανώσεων, παρόλα αυτά ο εθελοντισμός φαίνεται να αποτελεί τον κεντρικό πυρήνα τους.

Ως προς τη δομή της εργασίας, θα γίνει επισκόπηση της βιβλιογραφίας που έχει συλλεχθεί για τη διερεύνηση του προαναφερθέντος θέματος διεισδύοντας ταυτόχρονα και σε επιμέρους θέματα. Αρχικά, υπάρχει η περίληψη όπου γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση της έρευνας και η παρούσα εισαγωγή, που δίνονται τα πρώτα ερεθίσματα που μας οδήγησαν στη μελέτη του υπό εξέταση θέματος, ενώ έχει γίνει έρευνα μέσω συνεντεύξεων στους καταυλισμούς του νομού Θεσσαλονίκης. Έπειτα, θα μεταβούμε στο θεωρητικό κομμάτι, όπου σε πρώτη φάση αναλύεται η έννοια και ο ρόλος της εκπαίδευσης ως γενικός θεσμός, και στη συνέχεια θα αναφερθούμε στη σπουδαιότητα του ρόλου της εκπαίδευσης για τα παιδιά και ακόμα περισσότερο για τους παλιννοστούντες (νέους πρόσφυγες) και την προσαρμογή τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Παρακάτω παρουσιάζεται ο ρόλος και τα χαρακτηριστικά των ΜΚΟ, δίνοντας βάση, κατά κύριο λόγο, στο ρόλο και στη συμβολή τους στον τομέα της εκπαίδευσης, καθότι αποτελούν καθοριστικής σημασίας μέσα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου, που δεν είναι άλλως από την προσαρμογή τους στο αυτό καθ' αυτό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Εν συνεχεία, παρουσιάζονται οι συνεντεύξεις των παλιννοστούντων των καταυλισμών του νομού Θεσσαλονίκης, οι οποίοι απάντησαν στα εξής ερωτήματα: ποιο είναι το περιεχόμενο της διδασκαλίας, ποιες είναι οι αντιδράσεις των μαθητών, εάν υπάρχουν επίπεδα εκπαίδευσης, ποιος είναι ο στόχος της εκπαίδευσης αυτής, κατά πόσο υπάρχει συνεννόηση με φορείς τυπικής

εκπαίδευσης, όπως οι διευθυντές, ποιος είναι υπεύθυνος για την οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού και κατά πόσο υπάρχει η ευρεία χρήση του και από άλλες χώρες. Από την άλλη πλευρά, απευθυνόμενοι στους εκπαιδευτικούς, δίνονται απαντήσεις στο ερώτημα αν πιστεύουν ότι διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα, ώστε να εργάζονται ως εκπαιδευτικοί, ποια είναι η στάση των γονέων και κατά πόσο είναι θετικοί στην εκπαίδευση των παιδιών τους. Υπάρχει συμμετοχή από τους ίδιους στην εκπαίδευση των παιδιών τους και με ποιόν τρόπο. Τέλος, η διδασκαλία γίνεται εξ αποστάσεως ή δια ζώσης. Αφού παραθέσουμε τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων εξάγουμε τα συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο– ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.1- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Μέχρι τώρα η ελληνική κοινωνία δεν αντιμετώπισε προσφυγικό και μεταναστευτικό πρόβλημα, καθώς δεν υπήρξε ποτέ χώρα υποδοχής οικονομικών μεταναστών, αλλά αντίθετα ωθούσε Έλληνες στη μετανάστευση. Κατά κύριο λόγο, η Ελλάδα αποτέλεσε χώρα εξαγωγής οικονομικών μεταναστών τη δεκαετία του 1980. Μετά το πέρας αυτής της δεκαετίας η χώρα μεταβάλλεται σε χώρα υποδοχής μεταναστών με αποκορύφωμα αυτής της εισροής η διετία 2015- 2016.

Πιο συγκεκριμένα την περίοδο 2012-2015, το 85% των εισερχόμενων στην Ελλάδα προέρχονται από τις χώρες της Συρίας, του Ιράκ και του Αφγανιστάν, όπου οι πρόσφυγες διέφυγαν από την κατάσταση πολέμου που επικρατούσε εκείνη την περίοδο. Ωστόσο, άμεσος σκοπός τους δεν ήταν να μείνουν στην Ελλάδα, αλλά να μετακινηθούν στις πλουσιότερες χώρες της Ευρώπης.

Σχετικά με τις προσφυγικές εισροές του 2016, μετά το κλείσιμο των συνόρων και τη συμφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την Τουρκία, 60.000 πρόσφυγες παγιδεύτηκαν στην Ελλάδα παραμένοντας μέχρι το Φεβρουάριο του 2017, ενώ μετά τη θέσπιση προγραμμάτων οικογενειακής επανένωσης και εγκατάστασης σε άλλες χώρες ο αριθμός αφίξεων των προσφύγων έχει ελαχιστοποιηθεί.

Παρόλα τα μεγάλα νούμερα εγκατάστασης προσφύγων, δεν έχουν γίνει μελέτες για την εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων. Από τις ελάχιστες επιστημονικές μελέτες που αναφέρονται στην Ελλάδα (Μαυροβίτη, 2018 ; Ιακονίδου, 2017) συμπεραίνεται ότι είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη οι απόψεις των επαγγελματιών εκπαίδευσης σε θέματα ενταξιακής πολιτικής για τους πρόσφυγες, καθώς έτσι μπορούμε να εμβαθύνουμε στο προσφυγικό ζήτημα.

Έτσι, κάνοντας μία αναφορά στην έρευνα της Μαυροβίτη του 2018 εξετάζονται οι απόψεις των Σώμα Ελλήνων Προσώπων (ΣΕΠ) που ορίστηκαν στα Κέντρα Φιλοξενίας Προσφύγων (ΚΦΠ), όσον αφορά στην ενταξιακή πολιτική που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα ως παράγοντας που επηρεάζει την ένταξη των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα και παράλληλα στην ελληνική κοινωνία. Από τα αποτελέσματα της έρευνας, προέκυψε πως ταυτοχρόνως με την κρατική δράση για την εκπαιδευτική πολιτική μέσω των ΥΠΠΕΘ (Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων) και ΔΥΕΠ (Δομές Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων) έδρασαν και οι εθελοντικές οργανώσεις, δίκτυα της κοινωνίας των πολιτών και οι ΜΚΟ ως ανεπίσημοι, μη κυβερνητικοί φορείς ανθρωπιστικής δράσης. Παρόλη τη σημαντική επίδραση αυτών των εθελοντικών οργανισμών στη μελέτη της Μαυροβίτη δεν γίνεται εκτενής αναφορά στον σημαίνοντα εκπαιδευτικό ρόλο των ΜΚΟ και στη συμβολή τους στην ενταξιακή πολιτική των παιδιών προσφύγων. Στην αντίπερα όχθη φαίνεται να εστιάζει στους σκοπούς της ορίζουσας εκπαιδευτικής πολιτικής που δεν είναι άλλη από την κοινωνικοποίηση και ένταξη των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα, που θα τους εξασφάλιζε την κανονικότητα και την ατομική ασφάλεια στη νέα πραγματικότητα. Βέβαια αρκετοί είχαν αντίρρηση για την ενταξιακή πολιτική που υιοθέτησαν οι ΔΥΕΠ, καθώς τα σχολεία λειτούργησαν ξεχωριστά χωρίς να υπάρξει το προσδοκώμενο αποτέλεσμα της κοινωνικοποίησης.

Επιπροσθέτως, μπορούμε να αναφερθούμε στη μελέτη της Γεωργίτσας του 2017, όπου γίνεται η διερεύνηση της εκπαιδευτικής πολιτικής που ασκείται σε δύο ευρωπαϊκές χώρες, στην Ελλάδα και στην Γερμανία, όπου ανιχνεύονται κοινά σημεία ενταξιακής πολιτικής των μεταναστών και των προσφύγων. Για τη μελέτη αυτή χρησιμοποιήθηκε η μελέτη περίπτωσης και η συγκριτική μελέτη των δύο χωρών. Στη Γερμανία υιοθετήθηκε η εκπαιδευτική πολιτική με στόχο την κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών στη γερμανική κοινωνία, υιοθετώντας

αρχικά την ταυτότητα του εργατικού δυναμικού και διαμορφώνοντας παράλληλα «την τάξη των ξένων» τη δεκαετία του '60. Ακολουθώντας το ίδιο μοτίβο η ελληνική πλευρά υιοθετεί αυτή την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική με στόχο την κοινωνική ένταξη των μεταναστών τη δεκαετία του '80 δημιουργώντας συνθήκες εφαρμογής εκπαιδευτικών πολιτικών για την ένταξη μεταναστών. Ταυτόχρονα, η Γερμανία προχωράει στην κατάργηση της τάξης των ξένων, επιδιώκοντας την ομοιογένεια μέσω της ίδρυσης διγλωσσικών τάξεων. Σε αυτή την τακτική εντοπίστηκαν ελλείψεις και προβλήματα, καθώς η τάση της αφομοίωσης δεν εφαρμόστηκε σωστά, αφού ο παράγοντας της διαφορετικότητας των διαφόρων πληθυσμών δεν λαμβάνονταν υπόψη. Επιπροσθέτως, οι γνώσεις των εκπαιδευτικών είναι ελλιπείς, ενώ εντοπίζονται πρόωρα ποσοστά εγκατάλειψης των σπουδών των μεταναστών στην Ελλάδα σε σύγκριση με τη Γερμανία.

Συνεχίζοντας γίνεται αναφορά στη μελέτη της Ιακωβίδου του 2017 σχετικά με τη διερεύνηση των αντιλήψεων των επαγγελματιών σχετικά με την εκπαιδευτική πολιτική ένταξης των προσφύγων στην Ελλάδα, ενώ σε δεύτερο βαθμό εξετάζεται ο ρόλος και η συμβολή των καλλιτεχνικών παρεμβάσεων για τη δημιουργία περιβαλλόντων εκπαιδευτικού χαρακτήρα για όλα τα παιδιά. Εξαιτίας μίας πληθώρας αντικρουόμενων αντιλήψεων που δεν συνάδουν μεταξύ τους, αλλά και του έντονου εθνικισμού και ξενοφοβίας υπάρχουν εμπόδια στην εκπαίδευση και την ένταξη των προσφύγων στην Ελλάδα. Παρόλα αυτά η ενσωμάτωση του διαφορετικού με τη συνδρομή των συναισθηματικών αξιών και του θεραπευτικού ρόλου της τέχνης συμβάλλει στη δημιουργία ενός καθεστώτος παραγωγικών παιδαγωγικών πρακτικών που διευκολύνει τη συμμετοχή των παιδιών.

Τέλος, η έρευνα των Bloch&Schuster (2002) εστιάζει στην επικρατούσα συνθήκη, που τα άτομα με μεταβαλλόμενο καθεστώς ιθαγένειας έχουν πρόσβαση σε επιλεκτικά δικαιώματα κοινωνικής πρόνοιας στη χώρα εισροής. Συμπεραίνεται άρα ότι οι αιτούντες ασύλου σε μία ευρωπαϊκή χώρα δεν γίνονται συνήθως αποδεκτοί. Στην έρευνα λήφθηκαν υπόψη χώρες, όπως η Γερμανία, η Βρετανία, η Ελλάδα και η Ισπανία, που αποδεικνύεται ότι λειτουργούν ένα διαφορετικό μοντέλο κριτικής πρόνοιας ενώ παράλληλα ανταποκρίνονται διαφορετικά στους αιτούντες άσυλο στις ευρωπαϊκές χώρες εισροής και στην ευημερία αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.2 -Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ως μια ευρύτερη έννοια η εκπαίδευση αποτελεί τη συστηματική διαδικασία μετάδοσης γνώσεων σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο που αποσκοπεί στην ανάπτυξη των πνευματικών, ηθικών, σωματικών ικανοτήτων του ανθρώπου μέσα από ειδικά διαμορφωμένα ιδρύματα, όπως σχολεία με συγκεκριμένες μεθόδους παραδείγματος χάρη δημόσια, ιδιωτική, προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, ανώτατη εκπαίδευση. (Καλαβρουζιώτου, 2018)

Η εκπαίδευση είναι η βάση για τη σωστή εξέλιξη κάθε χώρας. Στηριζόμενοι σε αυτό τον τομέα η κοινωνία μπορεί να διαμορφωθεί διευκολύνοντας την πρόσβαση για όλους τους ανήλικους που ζουν σε δομές υποδοχής. Σύμφωνα με το ΥΠΠΕΘ στις 10 Οκτωβρίου του 2016 η εκπαίδευση αποτελεί τη μήτρα των κοινωνικών δικαιωμάτων του παιδιού που κατοχυρώνεται στα δύο βασικά νομικά κείμενα, πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 16 του Συντάγματος και στο άρθρο 28 της ΣΔΠ του ΟΗΕ. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση αποτελεί προέκταση και υλοποίηση του δικαιώματος στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, όπως αναφέρεται στο Σύνταγμα στο άρθρο 5 και άρθρο 29. Συγκεκριμένα διατυπώθηκε ότι « Η κοινωνική ένταξη μέσα από την εκπαίδευση και η γνώση της γλώσσας του κράτους υποδοχής αποτελούν ζητούμενα της νομικής προστασίας των αλλοδαπών, άρα και των προσφύγων». Άρα, η εκχώρηση του δικαιώματος εκπαίδευσης στα παιδιά των παλινοστούντων αποτελεί υποχρέωση του κράτους και υπαγορεύεται από διατάξεις αυξημένης ισχύος, δηλαδή του Συντάγματος και της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Επιπλέον, αναφέρεται ότι κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί το δικαίωμα των παιδιών αυτών στην εκπαίδευση και να παρακάμψει ή να υποσκάψει τη θετική υποχρέωση του κράτους να υλοποιήσει την παροχή εκπαίδευσης.

Στο κεφάλαιο Δ' του ν. 4415/2016 σχετικά με τις «Ρυθμίσεις στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» το άρθρο 38 εστιάζει στην εκπαίδευση προσφύγων. Συναποφασίζοντας το Υπουργείο Οικονομικών και το ΥΠΠΕΘ ιδρύονται δομές

υποδοχής για την εκπαίδευση των προσφύγων (ΔΥΕΠ), όπου τίθενται οι βάσεις για την οργάνωση, τη λειτουργία, το συντονισμό και το πρόγραμμα εκπαίδευσης που θα ακολουθήσουν οι δομές. Με βάση τη διάταξη αυτή και με την Κοινή Υπουργική Απόφαση με αριθμό 152360/ΓΔ4 (ΦΕΚ 3049B,2016) «Ίδρυση, Οργάνωση, λειτουργία, συντονισμός και πρόγραμμα εκπαίδευσης των ΔΥΕΠ, κριτήρια και διαδικασία στελέχωσης των εν λόγω δομών» ιδρύονται ΔΥΕΠ από το σχολικό έτος 2016-2017 που λειτουργούν εντός των σχολικών μονάδων και στις οποίες παρέχεται εκπαίδευση στα παιδιά των προσφύγων.

Βάσει αυτής της διάταξης το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων προσλαμβάνει αναπληρωτές μέσω του Κρατικού Προϋπολογισμού, του Προγράμματος Δημόσιων Επενδύσεων ή μέσω ΕΣΠΑ. Παράλληλα, σύμφωνα με την υπ' αριθμόν Φ10/20/Γ1/708/07-09-1999, ιδρύονται τάξεις υποδοχής I και II για τους μαθητές που δεν έχουν γνώση της ελληνικής γλώσσας, ώστε να την μάθουν, ενώ στα σχολεία ιδρύονται τάξεις υποδοχής I, που το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα δίνει προτεραιότητα στα μαθήματα ελληνικών, μαθηματικών, ξένης γλώσσας και πληροφορικής.

Στηριζόμενο σε όσα έχουν αναφερθεί για τις ανώτερες διατάξεις, το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, εκθέτει ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που υλοποιείται σε μεγάλη κλίμακα με την άμεση στήριξη της τοπικής πολιτείας.

Ακολούθως, το Μάρτιο του 2016, το Υπουργείο Παιδείας ίδρυσε την Επιτροπή Επιστημονικής Υποστήριξης αναπτύσσοντας ένα σχέδιο για την ένταξη των παιδιών παλιννοστούντων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Βασικοί στόχοι του προγράμματος που εφαρμόζεται από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι η διασφάλιση του δικαιώματος στην εκπαίδευση το οποίο συνιστά βασικό ανθρώπινο δικαίωμα κάθε παιδιού παράλληλα με την ψυχολογική υποστήριξη και τη σταδιακή ένταξη των μικρών προσφύγων στο αυτό καθ' αυτό εκπαιδευτικό σύστημα.

Βασικοί θεμελιωτές του σχεδίου υπήρξαν η Επιτροπή Επιστημονικής Υποστήριξης και η Ομάδα Διαχείρισης η οποία αποτελείται από 11 στελέχη στην Αθήνα και 5 στελέχη στην Θεσσαλονίκη, τον διοικητικό μηχανισμό του Υπουργείου Παιδείας και τέλος τους 62 συντονιστές Εκπαίδευσης των Προσφύγων. Οι συντονιστές της Εκπαίδευσης διέπονται από προσόντα, όπως είναι η ειδίκευση στη διαπολιτισμική

εκπαίδευση, η εργασιακή εμπειρία, η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας και η διάθεση για εθελοντική εργασία με πρόσφυγες. Κύριο μέλημά τους αποτελεί η εκπαίδευση των προσφύγων κατά τη διάρκεια του σχολικού προγράμματος.

Για την αρτιότερη εκτέλεση του έργου, η Επιτροπή πήρε ορισμένες πρωτοβουλίες που βασίστηκαν σε ορισμένα δεδομένα, όπως η ρευστότητα και η συνεχής κινητικότητα του πληθυσμού των προσφύγων, που απαιτεί τη συνεχή παρακολούθηση, αξιολόγηση των μεταβαλλόμενων συνθηκών και διαρκείς προσαρμογές με διοικητικά και επιστημονικά κριτήρια. Επιπλέον, η επιτυχής εκτέλεση του σχεδίου απαιτούσε τη συνεργασία διαφόρων τμημάτων του Υπουργείου Παιδείας και άλλων υπουργείων και οργανισμών. Είναι φανερό ότι η επιτέλεση ενός τέτοιου έργου, απαιτεί υπευθυνότητα και οξυδέρκεια για τη λήψη σωστή αποφάσεων.

Για την ορθότερη λειτουργία του προγράμματος της εκπαίδευσης έγινε διαχωρισμός ανά ηλικιατών τμημάτων. Εντός των δομών φιλοξενίας λειτουργούν νηπιαγωγεία, διαμορφώθηκαν δομές υποδοχής εκπαίδευσης προσφύγων δημοτικών σχολείων ηλικίας 6-12 ετών (ΔΥΕΠ), δημόσια γυμνάσια προσφύγων (ΔΥΕΠ), όπου παρακολουθούσαν παιδιά ηλικίας 13-15 ετών. Ταυτόχρονα, με τη λειτουργία της αντίστοιχης πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τα παιδιά των παλιννοστούντων οργανώθηκαν προγράμματα εκμάθησης μητρικής γλώσσας των παιδιών και αθλητικές, καλλιτεχνικές οργανώσεις δημιουργικής απασχόλησης σε συνεργασία με τα ΜΚΟ.

Κατά την περίοδο του Οκτωβρίου 2016 έως και τον Μάρτιο του 2017 βρίσκονταν σε λειτουργία συνολικά 111 δομές εκπαίδευσης με 145 τμήματα, που παρακολουθούσαν 2.643 μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που ζούσαν στις δομές φιλοξενίας της χώρας. Η παραπάνω εκτίμηση γίνεται για την ενδοχώρα με εξαίρεση τα νησιά. (Ζαραμπούρα, 2018)

Παρά την πρωτοβουλία που πάρθηκε για μία τέτοια κίνηση ένταξης και ενσωμάτωσης των προσφύγων, στη χώρα υποδοχής παρουσιάστηκαν δυσκολίες, προβλήματα, αποτυχίες και καθυστερήσεις. Κατά κύριο λόγο, τα προβλήματα αφορούσαν τον συντονισμό των αρμοδίων φορέων και τον ανταγωνισμό από αντίπαλες υπηρεσίες. Η συνήθεια αλλαγής τόπου εγκατάστασης των προσφύγων και οι συνεχείς μετακινήσεις τους, αποτέλεσε ένα βαρύνουσα σημασία πρόβλημα, καθώς δεν δύναται να υπάρξει από την πλευρά των παλιννοστούντων προσαρμογή

στο χώρο φιλοξενίας τους, αλλά και ροή στην εκπαίδευση των παιδιών. Επιπλέον, η πρόσβαση στην επίσημη εκπαίδευση από τους πρόσφυγες που είχαν εγκλωβιστεί στα νησιά του Αιγαίου ήταν σχεδόν αδύνατη. Ακόμη τα σχολικά διπλώματα δεν είχαν αντίκρισμα στα πλαίσια των εθνικών προσόντων της Ελλάδας. Η εκπαίδευση των προσφύγων δεν ήταν επαρκής με αποτέλεσμα, σε πολλές περιπτώσεις οι αρμόδιοι εκπαιδευτικοί να αυτοσχεδιάσουν. Τέλος, η λειτουργία των νηπιαγωγείων καθυστέρησε λόγω αδυναμίας εύρεσης ασφαλών παιδικών χαρών και λόγω της συχνής μετακίνησης των προσφύγων από το ένα μέρος στο άλλο.

Βέβαια, παρά τις δυσκολίες η προσαρμογή των παιδιών δεν άργησε να έρθει. Τα παιδιά ανταποκρίθηκαν γρήγορα στα μαθήματα, συμμετείχαν σε δραστηριότητες, ενώ σημειώθηκε πρόοδος στην εκμάθηση των ελληνικών, των αγγλικών και των μαθηματικών. Κατά κύριο λόγο όμως υπήρξε σχολική διαρροή εξαιτίας της συνεχούς μετακίνησης των προσφύγων, που άλλαζε τον αριθμό των συμμετεχόντων στις σχολικές αίθουσες, τόσο στην πρωτοβάθμια, όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με χαμηλότερη συμμετοχή στις αίθουσες του Γυμνασίου.

Σημαντικός ακόμη παράγοντας που επηρέασε τη συμμετοχή των προσφύγων, αποτέλεσε η στάση των ίδιων απέναντι στη νέα πραγματικότητα που ζούσαν σε συνδυασμό με την καταρρακωμένη ψυχολογία τους, λόγω της μη ανταπόκρισης των αναμενόμενων προσδοκιών τους αλλά και των αντίξοων συνθηκών που βίωναν παράλληλα με την ανοργάνωτη και νεοσύστατη λειτουργία των εκπαιδευτικών δομών. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών τέλος, υπήρξε καθοριστικός αφού επηρέασε αρκετά τις υφιστάμενες εκπαιδευτικές συνθήκες. Πρώτον, η επιλογή και η τοποθέτηση των εκπαιδευτικών και η ανεπαρκής εκπαίδευσή τους δημιούργησε ανασφάλεια για την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Επιπλέον, η συνεχής κινητικότητα των ίδιων των εκπαιδευτικών για επαγγελματικούς και οικονομικούς λόγους υπήρξε σημαντικός και αστάθμητος παράγοντας ελλιπούς εκπαίδευσης, ενώ οι μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί είναι να λειτουργούν κάτω από τις συγκεκριμένες συνθήκες των δομών εκπαίδευσης και να χειριστούν τόσο το θέμα της επικοινωνίας με τα παιδιά όσο και να ανταπεξέλθουν επαρκώς στις ιδιαιτερότητες του ανοιχτού προγράμματος σπουδών. (Σωτηρόπουλος,2017).

Λιγότερα προβλήματα εντοπίστηκαν σε εκπαιδευτικές δομές προσφύγων, όπου οι εκπαιδευτικοί ήταν έμπειροί και με επαρκείς γνώσεις πάνω στη διδασκαλία της

ελληνικής ως δεύτερης ξένης γλώσσας. Επιπλέον, η δημιουργία ενός ελαφρότερου και φιλικότερου περιβάλλοντος βοήθησε αρκετά στην επικοινωνία των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Εν κατακλείδι, συμπεραίνεται ότι τα παιδιά του γυμνασίου αποδείχθηκαν ότι αντιμετωπίζουν δυσκολότερα κάποια προβλήματα απ' ό,τι τα παιδιά του δημοτικού.

Σημαντικές υπήρξαν και οι πρωτοβουλίες από τους συντονιστές εκπαίδευσης των προσφύγων. Από τη μία πλευρά η ένταξη των γονέων σε δραστηριότητες αποτέλεσε ενδιαφέρουσα τροπή στο καθιερωμένο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι γονείς είχαν την εποπτεία των παιδιών τους, καθώς τα μετέφεραν στο σχολείο με το λεωφορείο, ενώ ήταν πλήρως ενημερωμένοι για την πρόοδο των παιδιών τους. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκαν σύλλογοι γονέων, οι οποίοι επισκέπτονταν τους εκπαιδευτικούς για να γνωριστούν και να ενημερωθούν για την πρόοδο των παιδιών και αντιστρόφως πραγματοποιούνταν επισκέψεις των εκπαιδευτικών σε κέντρα φιλοξενίας για να γνωρίσουν τους γονείς και να ενημερωθούν για την πρόοδο των παιδιών τους, να επικοινωνήσουν και να ανταλλάξουν απόψεις σχετικά με τις ανησυχίες τους και των γονέων. Η επικοινωνία αυτή βέβαια δεν θα βασίζεται μόνο στο εκπαιδευτικό κομμάτι, αλλά και στο επίπεδο διαπολιτισμικής ανταλλαγής, καθώς η συμμετοχή σε εκδηλώσεις στα κέντρα φιλοξενίας βοηθά στο να έρθουν πιο κοντά οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς. Σημαντικές κρίνονται οι επισκέψεις σε οργανισμούς που παρέχουν άτυπη ή ανεπίσημη εκπαίδευση σε κέντρα φιλοξενίας, όπως ΜΚΟ, UNHCR και άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Επιπροσθέτως, η συμμετοχή στην εκμάθηση γλώσσας της χώρας υποδοχής από τους γονείς ενδέχεται να βοηθήσει αρκετά τα παιδιά στην ομαλότερη ένταξή τους στην ελληνική κανονικότητα, όπως και η βαθύτερη γνωριμία με την πόλη, διοργανώνοντας επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία.

Από την άλλη πλευρά, η διοργάνωση κοινών δραστηριοτήτων με παιδιά συμβάλλει στη δημιουργία ουσιαστικότερης και φιλικότερης σχέσης του εκπαιδευτικού και του παιδιού, αναπτύσσοντας σχέσεις εμπιστοσύνης. Έτσι η διοργάνωση επισκέψεων στα αξιοθέατα της πόλης που φιλοξενούνται αποτελεί μια πρώτη επαφή με την πόλη και την ιστορία της. Ξεκινώντας την εξερεύνηση σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία παίρνουν μία πρώτη γεύση της νοοτροπίας ενός νέου πολιτισμού, ενώ συμμετέχοντας σε εκπαιδευτικά εργαστήρια, παιχνίδια και βιωματικές

δραστηριότητες σε μουσεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα, βιβλιοθήκες γίνονται μέρος της ιστορίας ενεργώντας έμπρακτα. Τέλος, με την παρακολούθηση παραστάσεων χωρίς γλωσσικά εμπόδια, όπως κουκλοθέατρο και μουσικές παραστάσεις λειτουργεί ενθαρρυντικά για το ίδιο το παιδί.

Ακόμη, η ίδια η κοινωνία μπορεί να λειτουργήσει καθοριστικά στην ομαλή ένταξη των προσφύγων μέσα από οργανώσεις ανοικτών εκπαιδευτικών εκδηλώσεων με γονείς, εκπαιδευτικούς, εκπροσώπους τοπικών αρχών και αντιπροσώπους συνεργαζόμενων υπουργείων, εκθέσεις των δραστηριοτήτων των παιδιών στο ευρύ κοινό, όπως και με τη συμβολή των πανεπιστημίων με την ελεύθερη πρόσβαση σε μαθήματα πανεπιστημίου από τους πρόσφυγες(Πασιάς,2006).

Ένα ενδεικτικό παράδειγμα εφαρμογής της θεωρίας του εκπαιδευτικού προγράμματος των προσφύγων εντάσσεται στο σχολικό πρόγραμμα των Τρικάλων. Κατά το σχολικό έτος 2016- 2017, στα Τρίκαλα, λειτούργησε μια δομή υποδοχής που φιλοξένησε 60 οικογένειες αποτελούμενες 256 άτομα. Με την εγκατάστασή τους οι πρόσφυγες ρωτήθηκαν αν επιθυμούν τα παιδιά τους να φοιτήσουν στα σχολεία των Τρικάλων. Υπήρξε μία δυσανασχέτηση από πλευράς προσφύγων, καθώς φοβόντουσαν το ενδεχόμενο να μην μπορέσουν να μεταφερθούν σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα, γι' αυτό δίσταζαν να στείλουν τα παιδιά τους σε ελληνικό σχολείο. Συνολικά 60 παιδιά παρακολούθησαν μαθήματα ηλικίας 5 έως 15. Ηλικίες από 15 και άνω δεν εφαρμόστηκαν προγράμματα μαθημάτων. Από τα 106 παιδιά μόνο τα 60 έδειξαν ενδιαφέρον για την εκπαίδευσή τους.

Από τα 60 παιδιά, τα 11 παιδιά ηλικίας 4-6 ετών παρακολούθησαν μαθήματα στο νηπιαγωγείο που λειτουργούσε μέσα στο κέντρο φιλοξενίας προσφύγων, 35 μαθητές παρακολουθούσαν στο δημοτικό σχολείο και 14 μαθητές στο Γυμνάσιο.

Το σχολικό πρόγραμμα περιλάμβανε διδασχή της ελληνικής και αγγλικής γλώσσας, μαθηματικών, πληροφορικής, φυσικής αγωγής και καλλιτεχνικών. Τα μαθήματα ξεκινούσαν στις 2το μεσημέρι και έληγα 6 το απόγευμα, ενώ μεταφέρονταν με λεωφορείο από το κέντρο φιλοξενίας προσφύγων στα σχολεία χωρία να έρχονται σε επαφή με Έλληνες μαθητές.

Κατά το σχολικό έτος 2017- 18 υπήρξε βελτίωση της κατάστασης, καθώς ένα διαφορετικό πρόγραμμα διοργανώθηκε σε συνεργασία με τη δημοτική επιχείρηση και

την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, που σύμφωνα με αυτό το πρόγραμμα στεγάστηκαν 400 Σύριοι, Κούρδοι και Ιρακινοί πρόσφυγες σε 70 διαμερίσματα.

Η ένταξή τους στο ελληνικό σχολικό περιβάλλον ήταν ήπια και ευχάριστη, καθώς και η παρακολούθηση μαθημάτων γινόταν μαζί με Έλληνες μαθητές. Η προθυμία από μέρος τους για ένταξη στο σχολικό γίνεσθαι οφείλεται στο ελκυστικό περιβάλλον που διαμορφώθηκε με παιχνίδια, μουσική, εικόνες, φωτεινά χρώματα.

Συνολικά παρακολούθησαν μαθήματα 135 μαθητές προσφύγων ηλικίας 4 έως 18 ετών. Η κατανομή των μαθητών στις τάξεις έγινε βάσει της ηλικίας τους, ενώ τους δόθηκαν 10 έως 15 ώρες την εβδομάδα για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

Τα παιδιά ηλικία 4 έως 6 ετών, παρακολούθησαν κανονικά το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, ενώ οι μαθητές ηλικίας 12-18 ετών παρακολούθησαν μαθήματα σε 3 γενικά γυμνάσια και σε ένα επαγγελματικό γυμνάσιο. Η μετακίνησή τους δεν συμπεριλήφθηκε στις υποχρεώσεις του κράτους, ενώ διδάχτηκαν ελληνικά για 15 ώρες κατά την διάρκεια της εβδομάδας.

Για το έτος 2018-19 το πρόγραμμα συνεχίζεται, 70 οικογένειες βρήκαν μόνιμη στέγη. Βέβαια υπήρχε κινητικότητα μεταξύ των προσφύγων με 120 μαθητές να καταγράφονται ως μόνιμοι στα σχολεία.

Πέρα από κάθε σφάλμα που υπήρξε στο νεοσύστατο σύστημα εκπαίδευσης των παλιννοστούντων λόγω περιορισμένου χρόνου, το πλέον σημαντικό και άμεσα επιλύσιμο είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Το ΙΕΠ διοργάνωσε ζωντανές και εξ αποστάσεως τετράωρες εκπαιδευτικές συνεδρίες για αναπληρωτές εκπαιδευτικούς που προσλήφθηκαν σε δομές εκπαίδευσης. Με αυτό τον τρόπο επιμορφώθηκαν 117 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Έτσι τους μήνες Φεβρουάριο, Οκτώβριο και Νοέμβριο του 2016 η επιμόρφωση που έλαβαν οι εκπαιδευτικοί περιλάμβανε σύντομη περιγραφή και ανάλυση των πολιτιστικών, κοινωνικών και παιδαγωγικών παραμέτρων για την εκπαίδευση των παιδιών των προσφύγων, την παρουσίαση του ανοιχτού προγράμματος σπουδών και του εκπαιδευτικού υλικού με παραδείγματα και παρουσίαση των εκπαιδευτικών πρακτικών από εκπαιδευτικούς με εμπειρία στην ένταξη των παιδιών προσφύγων.

Η παρουσία των σχολικών συμβούλων ήταν καθοριστική στη στήριξη των εκπαιδευτικών, κάνοντας συχνές εκπαιδευτικές συναντήσεις με επιμορφωτές άλλους

εκπαιδευτικούς και συνεργάτες του ΙΕΠ. Επιπλέον, διεξήχθησαν επιμορφωτικές συναντήσεις για τους εκπαιδευτικούς και τους συντονιστές εκπαίδευσης προσφύγων, όπως από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ)

Βέβαια και για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών υπήρξε καθυστέρηση. Ωστόσο, στα Τρίκαλα έγιναν επιπλέον βήματα. Οι σχολικοί σύμβουλοι και οι συντονιστές εκπαίδευσης οργάνωσαν ξεχωριστές συναντήσεις για τους εκπαιδευτικούς της κάθε βαθμίδας εκπαίδευσης προσφύγων, για ανταλλαγή εμπειριών και πρακτικών. Δημιουργήθηκε μία ομάδα εργασίας εκπαιδευτικών που έχουν στις τάξεις τους πρόσφυγες, η οποία συντονίζονταν από ψυχολόγο για να συζητήσουν τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν. Συγκροτήθηκε μία εθελοντική ομάδα καθηγητών που θα βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία με τους γονείς των προσφύγων. Η ομάδα έχει εκπαιδευτεί από ένα ψυχολόγο που ειδικεύεται στην ψυχοσύνθεση των προσφύγων. Διοργανώθηκε διήμερο εργαστήριο για εκπαιδευτικούς με στόχο την ευαισθητοποίηση τους σχετικά με τους πρόσφυγες. Οργανώθηκε έκθεση ζωγραφικής παιδιών σε κεντρική αίθουσα της πόλης, ενώ οι εκπαιδευτικοί διοργάνωσαν βιωματικό θεατρικό σεμινάριο «Και αν ήσουν εσύ...» προκειμένου να ευαισθητοποιήσουν και να βάλουν τους συμμετέχοντες στη θέση των προσφύγων.

Στην πρωτοβάθμια προσχολική εκπαίδευση δεν υπήρξε κάποιο σημαντικό πρόβλημα, ενώ τα προγράμματα υποδοχής της διαφορετικότητας ήταν πιο επιτυχημένα. Μέσα από τα προγράμματα αυτά αναδείχθηκαν αξίες, όπως η αλληλεγγύη, η φιλία και η συνεργασία.

Από την έναρξη των προγραμμάτων αποδοχής των παλιννοστούντων εμφανίστηκαν δυσκολίες δυσεπίλυτες με κυριότερη δυσκολία στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Η δυσκολία προέρχεται από το διαφορετικό αλφάβητο, το συντακτικό, αφού το επίπεδο δυσκολίας εκμάθησης και προσαρμογής στο δικό τους γλωσσικό περιβάλλον αυξάνεται στους ενήλικες. Οι μαθητές πρόσφυγες είναι μία ετερογενής ομάδα. Η κινητικότητα των προσφύγων δεν τους επιτρέπει να στεριώσουν σε μία περιοχή, να προσαρμοστούν και να ενδιαφερθούν για την γλωσσική τους εκπαίδευση. Παίρνοντας ως αφορμή αυτή τη δυσκολία, τα τραγικά βιώματα που έζησαν κατά καιρούς οι πρόσφυγες, η άσχημη εμπειρία του πολέμου και όλων των δεινών που σχετίζονται με αυτό άλλαξαν τον χαρακτήρα τους, τις ανάγκες και τις προτεραιότητες της ζωής τους. Η ανεπαρκής εκπαίδευση των εκπαιδευτικών για την αντιμετώπιση

των προσφύγων δημιουργούν ένα κλίμα ανασφάλειας από πλευράς των προσφύγων, όσο και ο ελάχιστος αριθμός αναπληρωτών εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας. Παρά τις δυσκολίες, η ένταξη των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία ήταν ικανοποιητική.

Εν ολίγοις, το πρώτο έτος εντοπίστηκε αντιδραστικότητα από πλευράς των Ελλήνων γονέων στο να υπάρξει συνδιδασκαλία των Ελλήνων μαθητών και των προσφύγων. Στο δεύτερο έτος δεν υπήρξαν οι αντιδράσεις του πρώτου έτους. Αντιθέτως πολλοί Έλληνες γονείς στάθηκαν στο πλευρό των προσφύγων. Από την άλλη πλευρά η στάση των προσφύγων συνέβαλλε στη δημιουργία ενός συνεργατικού περιβάλλοντος, καθώς δεν προκάλεσαν κανένα περιβάλλον.

Παρόλο το διχασμό για τους πρόσφυγες, καθώς υπήρξαν προκαταλήψεις απέναντι τους, από τη μία παρουσιάζονταν ως τρομοκράτες, εγκληματίες που θα δημιουργούσαν προβλήματα στην κοινωνία και από την άλλη πλευρά υπήρχε η πεποίθηση στις ανθρωπιστικές αξίες και στις έννοιες του σεβασμού, της αλληλεγγύης στο αλλοεθνές και αλλόθρησκο. Τέλος, επικράτησε η δεύτερη γνώμη, καθώς όλοι έχουμε βρεθεί είτε ως οικονομικοί μετανάστες είτε ως πρόσφυγες πολέμου σε μία άλλη χώρα αναζητώντας ένα καλύτερο αύριο, μία χείρα βοήθειας. (Παπαδόπουλος, 2017)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.3 - Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Το στίγμα που άφησαν οι δύο προηγούμενοι παγκόσμιοι πόλεμοι έμεινε ανεξίτηλο στη μνήμη των εθνών υποσχόμενοι πως η υφήλιος δεν θα βρισκονταν σε θέση να επαναλάβει τα ίδια σφάλματα. Έτσι, οι συνέπειες της έντονης αντιμαχίας των κρατών οδήγησε στην οργάνωση της διεθνούς κοινωνίας με τη δημιουργία διεθνών οργανισμών και οργανώσεων, θεσμών δηλαδή που διευκολύνουν τη συνεργασία μεταξύ των κρατών και των λαών. Τα λάθη των προηγούμενων χρόνων έμελλε να καθορίσουν μία πιο ειρηνική πορεία στο άμεσο μέλλον με τη διασφάλιση της ειρήνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των υλικών και ηθικών συμφερόντων των ατόμων, των ομάδων, των κρατών.

Κάνοντας μια αναδρομή στα ιστορικά γεγονότα, η περίοδος μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και μέχρι τη λήξη του ονομαζόμενου Ψυχρού Πολέμου (τέλος δεκαετίας

1980), δηλαδή της κατάστασης που είχαν επιβάλλει οι δύο δυνάμεις, η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών , ΕΣΣΔ και Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ΗΠΑ, δηλαδή του κομμουνιστικού καθεστώτος και του φιλελεύθερου δημοκρατικού καθεστώτος χαρακτηρίστηκε κυρίως από τον αγώνα των δύο αντίπαλων κρατών για αύξηση του εξοπλισμού τους με απώτερο σκοπό την επιβολή του ενός στο άλλο. Τα κράτη εστίαζαν στην επικράτηση με τη δύναμη του πολέμου, παρά με την προσπάθεια για διασφάλιση της ειρήνης.

Έπειτα, μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ και την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος τέθηκαν τα κύρια θεμέλια για τη δημιουργία ανεξάρτητων κρατών-δημοκρατιών στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Σημαντικό γεγονός αποτέλεσε η πτώση του τείχους του Βερολίνου, το 1989 που σηματοδότησε την έναρξη της μεταψυχροπολεμικής εποχής.

Έτσι, εφαρμόστηκε η δημιουργία διεθνών οργανισμών, διακρατικών θεσμών δηλαδή, που συγκροτούνται με επίσημη συμφωνία δύο ή και περισσότερων κρατών. Ο κεντρικός πυρήνας αυτών των θεσμών υπήρξε ο διαρκής μηχανισμός διοίκησης και τα εξειδικευμένα όργανα που έχουν την ευθύνη εκτέλεσης των αποφάσεων των κρατών μελών. Οι αποφάσεις αυτές λαμβάνονται με βάση το διεθνές δίκαιο, αποτελούν μια ξεχωριστή οντότητα και λειτουργούν για την εκπλήρωση των διαφόρων σκοπών των χωρών. Κατά κύριο λόγο ,η ύπαρξή τους στηρίζεται στην ενίσχυση της συνεργασίας και της προσφοράς μεταξύ των κρατών.

Οι συγκεκριμένες οργανώσεις ανάλογα με τα πρόσωπα που απευθύνονται διακρίνονται σε Διεθνείς Κυβερνητικούς Οργανισμούς (ΔΚΟ) και σε Διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Βέβαια η ταξινόμηση των εν λόγω οργανώσεων γίνεται και με άλλα κριτήρια, το γεωγραφικό χώρο και το σκοπό των διεθνών οργανώσεων. Έτσι, με βάση το γεωγραφικό χώρο, οι διεθνείς οργανώσεις χωρίζονται σε α) παγκόσμιους ή οικουμενικούς οργανισμούς στους οποίους μετέχουν όλες οι χώρες πχ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και β) σε περιφερειακούς, όπου μετέχουν κράτη που ανήκουν στην ίδια γεωγραφική περιοχή και συνδέονται με κοινά συμφέροντα, κοινά προβλήματα και την ίδια αίσθηση του κινδύνου (παραδείγματος χάρη, Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), Οργανισμός Αφρικανικής Ενότητας, Συμβούλιο της Ευρώπης).

Επιπροσθέτως, με κριτήριο το σκοπό οι διεθνείς οργανισμοί διακρίνονται σε α) γενικούς οργανισμούς που αναπτύσσουν δραστηριότητα σ' ολόκληρο το πεδίο των διεθνών προβλημάτων και έχουν ως στόχο τη συνεργασία, την ανάπτυξη και την ειρήνη. Τέτοια παραδείγματα είναι ο ΟΗΕ, Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Ειρήνη στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Και β) σε ειδικούς οργανισμούς και εδώ συγκαταλέγονται οι οργανισμοί που έχουν ειδικό σκοπό, αμυντικό και ασφαλείας, όπως ΝΑΤΟ, ο πρώην οργανισμός του Συμφώνου της Βαρσοβίας και για κοινωνικό και ανθρωπιστικό, οικονομικό ή πολιτιστικό σκοπό, υπάρχει το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο Οργανισμός Οικονομικής Ανάπτυξης και Συνεργασίας, ΟΟΣΑ)(Αθανασούλα – Ρέππα et al.,2001).

Αναλύοντας το ρόλο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων σε πρώτο επίπεδο μπορούμε να διατυπώσουμε τον ορισμό τους. Ως μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) ορίζονται από την παγκόσμια τράπεζα οι μη κρατικοί και μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί και οι κύριοι εκπρόσωποι της Κοινωνίας των Πολιτών, στις οποίες ενεργό ρόλο κατέχουν οι ίδιοι οι πολίτες. Σε ένα γενικότερο ορισμό οι ΜΚΟ δεν εντάσσονται στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, στις τρομοκρατικές, στις επαναστατικές, στα πολιτικά κόμματα, ενώ η χρησιμότητά τους είναι περιορισμένη. (Σκλιάς&Χουλιάρης,2002)

Ο όρος μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) αποτελεί νεολογισμό και αποδίδεται από την αντίστοιχη αγγλική ορολογία Non- Governmental Organizations (NGOs). Η πρώτη αναφορά στο συγκεκριμένο όρο έγινε στο άρθρο 71 του καταστατικού χάρτη του ΟΗΕ. Δεν έχει δοθεί κάποιος ακριβής ορισμός, παρόλα αυτά αναφέρεται σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις διεθνούς εμβέλειας στηριζόμενοι στην ιδιωτική πρωτοβουλία, κρατικές επιχορηγήσεις, ενώ παράλληλα είναι ανεξάρτητες. Κύριοι λόγοι δημιουργίας τους είναι ανθρωπιστικοί, εστιάζοντας περισσότερο σε περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα, όπως η καταπολέμηση της φτώχειας, ο ρατσισμός, η διάσωση του περιβάλλοντος. Παραδείγματα σύστασης των πρώτων ΜΚΟ είναι ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός, οι Γιατροί χωρίς σύνορα και η ActionAid.

Σε μία πρώτη εκτίμηση του ρόλου των ΜΚΟ οι απόψεις δίστανται, καθώς ορμώμενοι από την ιστορία ο ίδιος ο Νέλσον Μαντέλα στην Αφρικανική Εθνική Διάσκεψη (African National Congress) που διεξήχθη το Δεκέμβριο του 1997 στη Νότια Αφρική, επιτέθηκε στις ΜΚΟ με την κατηγορία εξυπηρέτησης ξένων

πολιτικών συμφερόντων. Από την άλλη πλευρά, ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών, Κόφι Ανάν, ερμήνευσε το ρόλο των ΜΚΟ ως ειρηνευτικό.

Μέσα από το παράδειγμα αυτό τίθενται οι διαφορετικές απόψεις που υπάρχουν σχετικά με το βασικό ρόλο των ΜΚΟ. Η πόλωση αυτή έχει διχάσει τους ίδιους τους μελετητές για το ρόλο των αναπτυξιακών ΜΚΟ. Βέβαια, η κάθε άποψη εκφράζει είτε την αθώα και ουτοπική αλήθεια που οι περισσότεροι επιθυμούν οι βιώσουν, είτε θεωρίες συνομοσίας που δεν βασίζονται σε απτές και συστηματικές αποδείξεις.

Ο ρόλος των ΜΚΟ στις αναπτυσσόμενες και στις αναπτυγμένες χώρες διαφέρει. Ο ρόλος των ΜΚΟ στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι μόνο θεωρητικός, καθώς πέρα από την ύπαρξη ορισμών και θεωριών γύρω από την ύπαρξη των ΜΚΟ δεν έχει πραγματοποιηθεί κάποια έρευνα για συστηματική παρακολούθηση των δράσεων και των αποτελεσμάτων τους σε μακροπρόθεσμη βάση. Για την καταγραφή της συστηματικής δράσης τους, βασίζεται σε θεωρητικό επίπεδο, ενώ είναι γεωγραφικά περιορισμένη και σε ορισμένες περιπτώσεις γενικολογική και προβληματική κατευθυνόμενη από ουτοπικές και ιδεαλιστικές απόψεις. Προφανώς η μη στήριξη των πεπραγμένων των ΜΚΟ σε απτές αποδείξεις αποτελούν αδυναμία κατανόησης του κύριου ρόλου τους και της αυξημένης αριθμητικά παρουσία τους. Ουσιαστικά ή κύρια δράση τους στηρίζεται σε υποκειμενικές θεωρίες και όχι αντικειμενικές. (Σπυριδάκη,2008)

Η ύπαρξη και η δράση των μη κυβερνητικών οργανώσεων αυξήθηκε τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Το 1914 υπήρχαν 1.083 διεθνείς ΜΚΟ, το 2000 οι οργανώσεις αυτές έφτασαν τις 37.000 με το 1/5 να έχει ιδρυθεί τη δεκαετία του '90.

Έχουμε αναφερθεί στη διάσταση απόψεων σχετικά με το ρόλο των ΜΚΟ. Αν και οι ΜΚΟ είναι ανεξάρτητοι φορείς, σε πολύ μεγάλο βαθμό εξαρτώνται άμεσα οικονομικά από τα κράτη. Πολλές φορές γίνεται αντιληπτό πως οι δράσεις των οργανισμών αυτών συμβαδίζει με τις επιλογές κυβερνήσεων, ώστε να γίνεται λόγος για εξυπηρέτηση πολιτικών σκοπιμοτήτων. Παρόλα αυτά, η βύθιση του πλοίου της GreenPeace, Rainbow Warrior, με απόφαση της γαλλικής κυβέρνησης, έδωσε την εντύπωση ότι συχνά κυβέρνηση και ΜΚΟ βρίσκονται σε αντίπαλα στρατόπεδα.

Οι ΜΚΟ ως ειρηνοποιός παράγοντας δεν διαθέτει όπλα ή στρατιωτική δύναμη. Παρόλα αυτά όμως η επίδραση τους στις αποφάσεις των κρατών είναι μεγάλη.

Τρανταχτό παράδειγμα, αποτελεί η πρωτοβουλία της Jubilee 2000 για μείωση των χρεών του Τρίτου Κόσμου. Η δυναμικότητα των ΜΚΟ έγινε αισθητή και στην παρουσία τους στο Seattle και τη Γένοβα, στις συνόδους του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, που τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έκαναν λόγο για μία εξέγερση τη κοινωνίας των πολιτών κατά της παγκοσμιοποίησης.

Η επέμβαση τους αυτή δεν θεωρήθηκε ότι αποτέλεσε καθοριστικός παράγοντας στις αναπτυσσόμενες χώρες, ωστόσο έκανε ιδιαίτερη αίσθηση στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η παρουσία των ΜΚΟ στις χώρες του τρίτου κόσμου, όπου κατοικούν τα 3/5 της υφελίου έπαιξε και παίζει καθοριστικό ρόλο στα πεπραγμένα. Ο οικονομικός προϋπολογισμός των ΜΚΟ είναι αρκετά μεγάλος, ώστε να παρέχει υπηρεσίες που αφορούν τα τρόφιμα, την εκπαίδευση και την υγειονομική περίθαλψη των ατόμων. Ανάμεσα σε αυτές τις οργανώσεις βρίσκονται η World Vision International, η Save the Children, η Care, η International Rescue Committee, η Medecins Sans Frontieres, η Oxfam, η Catholic Relief Services. Ακόμη βέβαια και οι μικρότερες οργανώσεις ΜΚΟ μπορούν να έχουν πραγματικά μεγάλη δύναμη στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Εν παραδείγματι, στην Κένυα οι 400 ΜΚΟ αποτελούν σημαντική πηγή εισοδήματος, καθώς περισσότερα από 7 δισεκατομμύρια δολάρια βοήθειας διοχετεύθηκαν στις αναπτυσσόμενες χώρες. Βέβαια και σε παγκόσμιο επίπεδο οι ΜΚΟ παρείχαν το 13% του συνόλου της οικονομικής ανάπτυξης.

Τα μεγέθη των ΜΚΟ δεν είναι παρόμοια αλλά ποικίλλουν ανάλογα με το βαθμό βοήθειας, αλλά και επιρροής. Στις χώρες του τρίτου κόσμου παρόλο που οι ΜΚΟ είναι πολύ περισσότερες από αυτές των αναπτυσσόμενων χωρών, η οικονομική βοήθεια που παρέχουν είναι μικρότερη σε σχέση με τις υπόλοιπες. Γενικά, διακρίνεται μία ανισότητα στην κατανομή τόσο στο Βορρά και στο Νότο. Ακόμη και ενδότερα στο Βορρά μεταξύ των οικονομικών πόρων των ΜΚΟ υπάρχει ανισότητα, με οχτώ μεγάλες οικογένειες ΜΚΟ να διαθέτουν το 50% των συνολικών πόρων της διεθνούς βοήθειας που διοχετεύεται μέσω της κοινωνίας των πολιτών, όπως είναι η Care, η World Vision International, η Oxfam Federation, η Medecins Sans Frontieres, η Save the Children Federation, η Eurostep, η CIDSE, η APDOVE.

Η δράση των ΜΚΟ στην Ελλάδα δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ο λόγος που δεν έχει αναπτυχθεί η δράση τους στη χώρα

μας ενυπάρχει στο χαμηλό βιοτικό επίπεδο, που βελτιώθηκε μόλις πριν από τέσσερις δεκαετίες. Η οικονομική κατάσταση της Ελλάδας μέχρι και τη δεκαετία του '80 ήταν ασθενής, καθώς τύγγανε αποδοχής διεθνούς βοήθειας. Επιπλέον, η μονόπλευρη ενημέρωση σε συνδυασμό με την ημιμάθεια συνέβαλλαν στο γεγονός το ελληνικό κράτος να μείνει αμέτοχο στην ανάπτυξη του «διεθνιστικού ανθρωπισμού». Η ανυπαρξία δράσης από πλευράς των Ελλήνων πολιτών στηρίχθηκε στο γεγονός ότι η ατομική ευθύνη δεν υφίσταται για την επίλυση καίριων ζητημάτων, όπως της καταπολέμησης της φτώχειας και της εξαθλίωσης, ενώ εκτιμάται πως είναι υποχρέωση της απρόσωπης πολιτείας, χωρίς να γίνεται όμως αντιληπτό πως η πολιτεία είναι οι ίδιοι οι πολίτες. Ωστόσο, με το πέρασμα των χρόνων η Ελλάδα διευρύνει τους ορίζοντές της, καθώς οι Έλληνες διαβάζουν, ταξιδεύουν, συζητούν. Έτσι, μαθαίνουν την έννοια της ατομικής ευθύνης και του εθελοντισμού.

Σε παγκόσμιο επίπεδο ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών, όπως αλλιώς αποκαλούνται τα ΜΚΟ μεταβάλλεται δραματικά. Διεθνείς οργανισμοί, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε) και ο Ο.Η.Ε συμβουλεύονται και χρηματοδοτούν τις ΜΚΟ.

Τα πλεονεκτήματα των ΜΚΟ είναι πολύ μεγαλύτερα από αυτά των κυβερνήσεων. Διαθέτουν μικρότερο λειτουργικό κόστος και αποτελεσματικότερη καταπολέμηση της φτώχειας. Η επίλυση καίριων ζητημάτων είναι καθαρά δική τους ευθύνη, χωρίς την εμπλοκή διεφθαρμένων μεσαζόντων και γι' αυτό κερδίζουν συνεχώς έδαφος, αφού επεμβαίνουν δυναμικά στα προβλήματα που οι ίδιες οι κυβερνήσεις έχουν δημιουργήσει. (Σκλιάς & Χουλιάρης, 2002)

Σημαντική επισήμανση πρέπει να δοθεί και στη στρατιωτική δράση των ΜΚΟ, καθώς η καθιέρωση της πολιτικής ουδετερότητας κλονίστηκε το 1996, όταν στην περιοχή της Τσετσενίας δολοφονήθηκαν έξι στελέχη της ΜΚΟ έπειτα από στρατιωτική εμπλοκή. Από την πολιτική ουδετερότητα που χαρακτήριζε τις οργανώσεις μετέβησαν στην προστασία τους με στρατιωτικές δυνάμεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.4.- Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΓΕΝΕΩΝ ΤΟΥ KORTEN

Σε αυτό το σημείο θα μπορούσε να γίνει μία μικρή αναφορά στη θεωρία γενεών του Korten, όπου διακρίνεται η στρατηγική υλοποίησης αναπτυξιακών προγραμμάτων των ΜΚΟ. Η συγκεκριμένη θεωρία επηρεασμένη κατά βάση στον κύκλο ζωής, έγινε αποδεκτή και υιοθετήθηκε από πολλούς μελετητές ως βάση για την εξέλιξη των

ΜΚΟ. Σύμφωνα λοιπόν με αυτή τη θεωρία, οι ΜΚΟ ξεκίνησαν ως φιλανθρωπικές οργανώσεις με απώτερο σκοπό την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Όμως, η παροχή μόνο κοινωνικών υπηρεσιών δεν εξυπηρετούσε τους απώτερους στόχους των οργανώσεων και δεν συνέβαλλε καθοριστικά στην αλλαγή της κοινωνίας. Έτσι, οι Μ.Κ.Ο επιδίωξαν να ασκήσουν πίεση στις κυβερνήσεις, απαιτώντας την άμεση εμπλοκή τους τη διευθέτηση ζητημάτων του περιβάλλοντος και της ισότητας των δύο φύλων.

Με το πέρασμα των χρόνων διαφαίνεται πως η ανάπτυξη των Α.ΜΚΟ χωρίζεται σε τέσσερις γενιές. Ξεκινώντας από το 1945, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις προσανατολιζόνταν τόσο στο Βορρά, όσο και στο νότο για τους εξής λόγους για κοινωνική πρόνοια και εξεύρεση οικονομικών πόρων αντίστοιχα. Η κυρίαρχη ιδέα δράσης στηρίχθηκε στην προσφορά βοήθειας σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης με κύριο στόχο την εξάλειψη του προβλήματος της έλλειψης αγαθών και υπηρεσιών. Κατά τη δεκαετία του '60, οι ΜΚΟ προσανατολίστηκαν στο βορρά για ανάπτυξη, ενώ στο νότο για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση. Η κύρια ιδέα υπήρξε ανάπτυξη και των λοιπών κρατών σύμφωνα με τα πρότυπα του βορρά. Το πρόβλημα που έμελλε να εξαλειφθεί είναι το οικονομικό, η υπανάπτυξη και η μη ικανοποίηση των βασικών αναγκών. Η τρίτη γενιά που καταγράφεται το 1973 απευθύνθηκε στις χώρες του βορρά για κριτική, ενώ στο νότο για συνεργασία. Κύριος στόχος αποτέλεσε η διαδικασία της αυτοανάπτυξης για τον περιορισμό των εθνικών και διεθνών πολιτικών, αλλά και του ρόλου της ελίτ. Στην τέταρτη γενιά οι ΜΚΟ απευθυνόμενοι στο βορρά άσκησαν πολιτική πίεση, ενώ στο νότο απευθύνθηκαν για ενδυνάμωση. Βασική ιδέα υπήρξε η ανάπτυξη μίας κοινωνικά ισότιμης και οικολογικά βιώσιμης σε τοπικό και διεθνές επίπεδο, ενώ ταυτοχρόνως κλήθηκε η επίλυση καίριων ζητημάτων, όπως της φυλετικής ανισότητας και της ενδυνάμωσης των αποκλεισμένων κοινωνικά ομάδων με κύριο στόχο την εξάλειψη της φτώχειας.

Ταυτόχρονα, με την κατηγοριοποίηση της ανάπτυξης των ΜΚΟ, ο Chabbott κατέληξε σε μία παρόμοια κατηγοριοποίηση, όπου εξετάστηκε η μεταβολή του ρόλου των ΜΚΟ και του ρόλου των κρατών- μελών ως προς το βαθμό νομιμοποίησης τους. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρθηκε πως το αναπτυξιακό πρότυπο εξελίχθηκε στην οικονομική και βιομηχανική μεγέθυνση κατά τη δεκαετία του 50- 60 σε βιώσιμο επίπεδο ανάπτυξης τη δεκαετία του 1990 και τα κράτη μέλη άρχισαν να στηρίζονται περισσότερο στις ΜΚΟ, καθώς αυτές απέκτησαν κεντρικό ρόλο.

Ως προς την αντίληψη για διεθνή συνεργασία με σκοπό την ανάπτυξη, παρακάτω παρατίθενται τα μοντέλα των σχέσεων των κύριων διαμεσολαβητών των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ως προς τη δράση τους και τη διαμεσολάβησή τους για την ανάπτυξη, δηλαδή των Α.ΜΚΟ (Nongovernmental Development Organizations), των ομάδων βάσης ή τοπικών φορέων (Grassroots Organizations) που αποτελούν τους αποδέκτες βοήθειας και των φορέων αλληλεγγύης και χρηματοδότησης (International Development Cooperation Institutions).

Πιο συγκεκριμένα τα μοντέλα αυτά είναι τα εξής:

Α) Μοντέλο Α: Ο λειτουργικός ρόλος των ΜΚΟ αποτελεί το λειτουργικό κομμάτι των ΦΑΧ, φορέων αλληλεγγύης και χρηματοδότησης, για την παροχή βοήθειας στους αποδέκτες.

Β) Μοντέλο Β: Υπάρχει κλιμακωτή αλυσίδα από δεσμεύσεις. Οι ΜΚΟ εκτός από τις Ομάδες βάσης, ταυτόχρονα επιτελούν και λειτουργίες των φορέων αλληλεγγύης και χρηματοδότησης. Συχνά, εκπροσωπούν τις ομάδες βάσης προς αναζήτηση πόρων εκ μέρους τους.

Γ) Μοντέλο Γ: Το μοντέλο αυτό ανταποκρίνεται περισσότερο στη σύγχρονη πραγματικότητα, αναπαριστά την αναπτυξιακή συνεργασία που απαιτεί μακροχρόνιες δεσμεύσεις και λήψη ευθυνών. Διαφορετικά αναφέρεται ως μοντέλο σχέσεων αλληλεπίδρασης, σύμφωνα με το οποίο τα προβλήματα προκαλούνται από την λανθασμένη ανάπτυξη και την υπανάπτυξη. (Σπυριδάκη, 2008)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.5 - Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΚΟ

Στη σύγχρονη ιστορία οι ΜΚΟ χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: στις ΜΚΟ που η εναλλακτική δράση λειτουργεί ως μέσο επιβίωσης και όχι ως αυτοσκοπός, ενώ υπάρχει και η δεύτερη κατηγορία ΜΚΟ που ως βασικό στόχο έχει τη διατήρηση μίας ροής χρηματοδότησης της μεσαίας τάξης και την άμεση παροχή εργασίας.

Οι ενδεχόμενες αλλαγές στο προσκήνιο δημιουργούν νέες μορφές αλληλεγγύης και ορίζουν νέες σχέσεις μεταξύ των πολιτών και των αρχών. Όμως, ποιες είναι αυτές οι παράμετροι που διαμορφώνουν το πολιτικό σκηνικό;

Αρχικά, ένας πολύ σημαντικός παράγοντας αποτελεί η παγκοσμιοποίηση. Η ιδιότητα αυτού του φαινομένου να διαγράψει τα παραδοσιακά σύνορα, εντάσσοντας τον παράγοντα της ομογένειας παντού προκαλεί φαινόμενα, όπως παγκόσμια ένδεια, όξυνση ανισοτήτων, μείωση ασφάλειας και παρέχει νέες ευκαιρίες παγκόσμιας ανταλλαγής πληροφοριών, δικτύωσης και δράσης. Συνεχίζοντας, διακρίνεται πως άμεσο αντίκτυπο στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης έχει η ίδια η θρησκεία, που ο θρησκευτικός φανατισμός περιπλέκει ακόμα περισσότερο τα πράγματα, ενώ προκύπτει και η αδυναμία τοποθέτησης ορίων νομιμοποίησης των πολιτικών αποφάσεων (Τριανταφύλλου, 2006). Επιπλέον για την εξέλιξη της αντίληψης της ανάπτυξης ζητείται παροχή αναπτυξιακής βοήθειας χωρίς οικονομικούς ή πολιτικούς όρους. Η δημιουργία περισσότερων δημοκρατικών δομών ενδέχεται να οδεύσει στη μείωση της κυριαρχίας των ΜΚΟ. Τέλος, η διαμεσολάβηση των βορείων χωρών για τη χρηματοδότηση των νότιων χωρών λαμβάνει τέλος.

Οι αλλαγές αυτές αν ληφθούν υπόψη δημιουργούν ένα κλίμα σύγχυσης, αβεβαιότητας, αλλά και ανταγωνισμού για τις ΜΚΟ. Ο οικονομικός κυρίως ανταγωνισμός των οργανώσεων των ΜΚΟ, τις ωθεί να ανεβάσουν τον πήχη της αποδοτικότητάς τους ώστε να καλύψουν τις άμεσες ανάγκες των δωρητών τους και να εξιδανικεύσουν τις υπηρεσίες τους, με απώτερο σκοπό την εξάλειψη της φτώχειας. Βέβαια, για το σκοπό αυτό δημιουργούνται συγκεκριμένες προκλήσεις στις βόρειες ΜΚΟ που καλούνται να ανταγωνιστούν τις υπόλοιπες προκειμένου να υπερασπιστούν το ρόλο των αντιπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών. Οι προκλήσεις στις οποίες καλούνται να ανταπεξέλθουν οι οργανώσεις αφορούν τους ρόλους που διαδραματίζουν. Θα πρέπει να εστιάσουν στην καινοτόμα δράση τους και την ενεργή συμμετοχή τους στην καταπολέμηση της ανέχειας, της προκατάληψης και της βίας, υιοθετώντας πολιτικές που εξαλείφουν τις ανισότητες των φύλων, ενώ συλλαμβάνουν έναν πιο ιδεατό κόσμο μακριά από κοινωνικές ανισότητες. Εν ολίγοις μοιάζει ιδανικό οι οργανώσεις αυτές να αποκτήσουν ένα πιο δυναμικό ρόλο που θα διαμορφώσει τον παραδοσιακό τρόπο οργάνωσής τους και θα αναβαθμίσει τις σχέσεις με τους εξωτερικούς φορείς. Εφαρμόζοντας νέες στρατηγικές εκπαίδευσης και δημιουργώντας δεξιότητες τίθενται οι βάσεις για την ανάληψη αυτών των νέων ρόλων. Βέβαια η ανάληψη των νέων ρόλων απαιτεί από τις ΜΚΟ να διακρίνουν τους δύο βασικούς τους ρόλους, τον ρόλο τους ως θεσμό αγοράς που παρέχει

αποτελεσματικές υπηρεσίες και το δεύτερο ρόλο ως κοινωνικοί δρώντες, που ασκούν πίεση προς κατεύθυνση υλοποίησης περισσότερων ριζικών αλλαγών.

Επιπροσθέτως, οι εν λόγω αλλαγές αφορούν τις σχέσεις και τις επαφές των ΜΚΟ με τις ομάδες βάσης και τους βόρειους και νότιους συνεργάτες τους. Ο υπάρχων ανταγωνισμός ανάμεσα στους περιορισμένους οικονομικούς πόρους οδηγεί τις ΜΚΟ να δημιουργήσουν νέους πόρους εξασφάλισης χρημάτων από το κοινό και τους δωρητές, δηλαδή τις κυβερνήσεις και τις επιχειρήσεις. Ο έλεγχος των οικονομικών πόρων των ΜΚΟ καταστέλλουν τις ενέργειες των ομάδων βάσης του Νότου. Βέβαια, οι σχέσεις τους με το κοινό, δεν θα πρέπει να στηρίζεται μόνο στην οικονομία, αλλά να διεκρινθεί σε μία ουσιαστική συνεργασία πολύ πιο ενεργή που θα βασίζεται σε δεσμεύσεις και διαπραγματεύσεις σε σχέση με τους πιθανούς κινδύνους και την εκπλήρωση στόχων.

Η πραγματοποίηση ουσιαστικών αλλαγών μπορεί να λάβει χώρα με την ικανότητα αποτελεσματικής δικτύωσης των ΜΚΟ. Μέσω της δικτύωσης τους με άλλες οργανώσεις, περιβαλλοντικά κινήματα και κοινωνικές ομάδες δημιουργείται ένα παγκόσμιο κίνημα με τελικό σκοπό τη δημιουργία κοινωνικής ισότητας. Χρήσιμη θα ήταν η τεχνολογική πληροφόρηση, καθώς μπορεί να ενισχύσει τη δικτύωση των προαναφερόμενων οργανισμών. Παρόλα αυτά μία τέτοια συνένωση δεν υπάρχει στο προσκήνιο. (Σπυριδάκη, 2008)

Επιπλέον, καίριας σημασίας σημείο αποτελούν οι ικανότητες των ΜΚΟ. Η διεύρυνση των ικανοτήτων τους και των γνώσεων τους, ανοίγει τις πύλες για απόκτηση ευελιξίας στο θέμα του διαλόγου και στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και της λήψης αποφάσεων. Η έννοια της συνεργασίας των ΜΚΟ πρέπει να επεκταθεί πέρα του στενού πλαισίου των οικονομικών συμφωνιών. Έτσι, θα πρέπει να γίνει ουσιαστική επένδυση στην ικανότητα ουσιαστικής συνεργασίας με τους ετέρους φορείς, την κατανομή των ρόλων και των ευθυνών σε μία πιο συμμετοχική βάση, την δεκτικότητα νέων ιδεών, αλλαγών, τη χρήση των τεχνολογιών. Άμεσο αντίκτυπο των παραπάνω παραγόντων είναι ο σωστός και εποικοδομητικός διάλογος, ειδικά των στελεχών των βόρειων ΜΚΟ με των νότιων.

Τελευταίος, αλλά εξίσου σημαντικός παράγοντας αποτελεί το ζήτημα της νομιμοποίησης και της λογοδοσίας των ΜΚΟ. Σύμφωνα με αυτό η λειτουργικότητα και η δράση των ΜΚΟ αξιολογείται ως προς το βαθμό δημοκρατικότητάς τους και

της διαφάνειάς τους. Οι οργανισμοί των ΜΚΟ πρέπει να παρέχουν ένα αξιοπρεπές σύστημα δράσης στηριζόμενο στη δικαιοσύνη και στη δημοκρατία. Η ασυμμετρία που υφίσταται στα ΜΚΟ βορρά και νότου είναι ευδιάκριτη, καθώς οι βόρειες ΜΚΟ προτιμούν να μετέχουν σε συνέδρια διεθνή για τις αλλαγές που επιδιώκεται να γίνουν, ενώ οι νότιες εκπροσωπούν κοινωνίες που αγνοούν τα πλεονεκτήματα τους. (Edwards&Hulme, 1996)

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα δράσης των μη κυβερνητικών οργανώσεων αναδεικνύεται στα Βαλκάνια. Σε μία περιοχή που για σαράντα και πλέον έτη ζούσε κάτω από τη σκιά του κομμουνισμού οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις καλούνται να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στη θεμελίωση της δημοκρατικής κοινωνίας έπειτα από χρόνια απουσίας λαϊκής φωνής. Οπότε, η ύπαρξη ενός τοπικού μη κυβερνητικού οργανισμού ως αντιπρόσωπου της δημοκρατικής μερίδας των πολιτών σε μία περιοχή που ακόμα δεν έχει συνέλθει από τις επιπτώσεις του προηγούμενου καθεστώτος είναι αναμενόμενο πως θα προκαλέσει αντιδράσεις. Έτσι, οι ΜΚΟ συμβάλλουν καθοριστικά στη θεμελίωση της δημοκρατίας και της επικοινωνίας της κοινωνίας ενώνοντας τους πολίτες αφήνοντας κατά μέρος διάφορες πολιτικές, οικονομικές και οικονομικές.(Σκλίας &Χουλιάρας, 2002: 111)

Οι ΜΚΟ χρηματοδοτούμενες από αμερικανικά ιδρύματα, την Ευρωπαϊκή Ένωση και από προγράμματα συνεργασίας με δυτικές και διεθνείς ΜΚΟ, συμβάλλουν οικονομικά για τη στήριξη ασθενών οικονομικά περιοχών, όπως και στην περίπτωση των Βαλκανίων. Παρόλη την οικονομική ενίσχυση των ΜΚΟ, ο τοπικός ακτιβισμός της περιοχής των Βαλκανίων δυσχεραίνεται αντί να αναπτύσσεται. Οι τοπικές και διεθνείς ΜΚΟ είναι οργανωμένες και λειτουργούν βάσει έμπειρων υπαλλήλων και όχι εθελοντών. Η ευρεία παρουσία των ΜΚΟ στα Βαλκάνια είναι αισθητή, παραδείγματος χάρη στη Βοσνία υπάρχουν 365 τοπικοί ΜΚΟ και 173 διεθνείς ΜΚΟ για το 2000. Ωστόσο, η παρουσία τους δεν υπονομεύει την κοινωνία ούτε όμως ακμάζει χάρη σε αυτούς.

Πολλές από τις ΜΚΟ δεν λειτουργούν οργανωτικά, καθώς υπάρχει έλλειψη προσωπικού, αλλά και οικονομικών πόρων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 75% των 3000 περιβαλλοντικών ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στη νότιο- ανατολική Ευρώπη έχουν ετήσιο προϋπολογισμό μικρότερο από 1000 δολάρια. (Σκλίας & Χουλιάρας, 2002: 113)

Αν και οι βαλκανικές ΜΚΟ στηρίζονται οικονομικά από τις δυτικά ΜΚΟ, παρόλα αυτά οι δυτικές ΜΚΟ δεν συμβάλλουν στην ανάπτυξη των τοπικών ΜΚΟ, αντιθέτως συμβάλλουν στην αποδυνάμωσή τους. Η εν λόγω σύγκρουση των τοπικών και των δυτικών ΜΚΟ διαφαίνεται από το γεγονός πως οι τοπικοί οργανισμοί δεν μπορούν να συμβάλλουν σε κάποια προσπάθεια από τη στιγμή που ο χρόνος λειτουργίας τους είναι περιορισμένος, με αποτέλεσμα να είναι αναποτελεσματικοί. Η μία ή οι δύο εβδομάδες λειτουργίας τους δεν μπορεί να συμβάλλουν καθοριστικά στην επίλυση προβλημάτων, από τη στιγμή που δεν έχουν χρόνο να τα ερευνήσουν και να τα αναλύσουν σε βάθος. Συνεπώς, οι ΜΚΟ αδυνατούν να στηρίξουν περισσότερο τις αδύναμες περιοχές, αφού τα συμβουλευτικά προγράμματα είναι μικρής διάρκειας. Η διοργάνωση μεγαλύτερων παρεμβατικών και συμβουλευτικών προγραμμάτων θα βοηθούσαν στην οριστική επίλυση των προβλημάτων, αλλά θα έδιναν και την αίσθηση στις τοπικές κοινωνίες ότι μπορούν να αποτελέσουν στήριγμα για τους αδυνάτους. Ιδιαίτερος χρήσιμο θα ήταν σε κάθε απόφαση υλοποίησης ενός προγράμματος να συμμετείχαν αντιπρόσωποι από όλες τις περιοχές που χρήζουν βοήθειας, όπως τα Βαλκάνια.

Ένα ερώτημα που γεννιέται ως προς τη χρησιμότητα και τη λειτουργία των ΜΚΟ είναι αν όντως ενδιαφέρονται για τις ανάγκες των πολιτών ή αν εξυπηρετούν πολιτικές και οικονομικές σκοπιμότητες. Μία άποψη σχετικά με αυτό το θέμα είναι ότι συνήθως η εγκαθίδρυση των ΜΚΟ στις βαλκανικές χώρες γίνεται στα αστικά ή πολιτικά κέντρα και ως τις παραμεθόριες περιοχές που στην ουσία τους έχουν ανάγκη. Αυτή η παρατήρηση δόθηκε από τοπικούς ακτιβιστές που έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε ιδρύματα και πηγές πληροφόρησης. Επιπλέον το γεγονός ότι κάποιοι τοπικοί ακτιβιστές δεν είναι φυσικοί ομιλητές της αγγλικής γλώσσας ή δεν τη γνωρίζουν καθόλου τους εμποδίζει στη μετακίνησή τους από το περιθώριο στην ενδοχώρα.

Οι δύο αυτοί παράγοντες, της γεωγραφίας και της γλώσσας περιθωριοποιούν τους ακτιβιστές, ενώ συμπεραίνεται πως οι θεμελιωτές των ΜΚΟ που πρεσβεύουν την κοινωνική δικαιοσύνη και την καταπολέμηση της διακριτικής μεταχείρισης δεν υποστηρίζουν τους αδυνάτους στο βαθμό που νομίζουμε τόσο εμείς όσο και αυτοί. Οπότε, το περιθώριο αισθάνεται αδικημένο, καθώς οι αντιξοότητες κάτω από τις οποίες λειτουργεί δεν είναι κατανοητές από τους πολίτες του «κέντρου».

Πιο συγκεκριμένα, οι βαλκανικές ΜΚΟ έρχονται αντιμέτωποι με τη λειτουργία των δυτικών ΜΚΟ, δηλαδή των πιο ισχυρών ΜΚΟ, των οποίων τα χρηματικά και εκπαιδευτικά προγράμματα απαιτούν λεπτομερές χρονοδιάγραμμα των κινήσεών τους. Στην προσπάθεια τους οι μικρότερες τοπικές ΜΚΟ θα φτάσουν στο επίπεδο αυτών των δυτικών, τόσο αποτυγχάνουν, καθώς οι διαδικασίες και οι δράσεις των δυτικών οργανισμών είναι πολύπλοκες και δεν υπάρχει καλό επικοινωνιακό κλίμα. Έτσι, τελικά οι δυτικοί οργανισμοί στηρίζουν προτάσεις από ομοϊδεάτες τους, οι οποίες με τη σειρά τους ζητούν να συνεργάζονται με συγκεκριμένες βαλκανικές οργανώσεις.

Η αδυναμία αποτελεσματικής συνεργασίας των τοπικών ΜΚΟ με τους δυτικούς ΜΚΟ συμβαίνει διότι δεν έχουν εξ' αρχής αναπτύξει ισχυρούς δεσμούς μεταξύ τους με αποτέλεσμα να μην υπάρχει συμμετοχή από μικρότερες τοπικές οργανώσεις. Οπότε, καθιστώντας απλά τον εαυτό τους ως χρηματοδότες των μικρότερων ΜΚΟ περιορίζονται απλώς στην οικονομική στήριξή τους και όχι στην υιοθέτηση προγραμμάτων ανάπτυξης των περιοχών. (Σκλίας & Χουλιάρας, 2002: 116)

Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων οργανώσεων αποτελεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία δεν καθοδηγείται από ένα πολιτικό πλάνο διαχείρισης και διάθεσης αναπτυξιακής βοήθειας. Αντιθέτως, απαρτίζεται από μία πληθώρα φορέων και οργάνων που φέρουν τα αντίθετα αποτελέσματα από τα αναμενόμενα, επηρεάζοντας ταυτόχρονα τον συντονισμό των ενεργειών για την προαγωγή της κοινωνίας των πολιτών στα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη.

Σύμφωνα με μετρήσεις, το 1999, ο προϋπολογισμός των ΜΚΟ ξεπέρασε τα 20 δισεκατομμύρια, ενώ η καθυστέρηση υποβολής εξόδων αυξήθηκε από τα 3 στα 4,5 χρόνια. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι καθυστερήσεις αυτές μπορεί να ξεπερνούσαν τα 8 χρόνια

Για την διαχείριση των ενταξιακών προβλημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οργανώσεις έρχονται αντιμέτωπες με τη γραφειοκρατία. Κατά κύριο λόγο τα προγράμματα της Ε.Ε χαρακτηρίζονται από καθυστερήσεις, απουσία δημόσιας βοήθειας και δυσκολία στην πληροφόρηση. Η συμμετοχή στην κοινωνία των πολιτών κατά βάση είναι τυπική, ενώ η συμμετοχή των ΜΚΟ είναι προφορική, καθώς δεν συμβάλλουν. Ως επακόλουθο οι βαλκανικές ΜΚΟ διαμαρτύρονται για την

ανυπαρξία των δυνατών οργανώσεων και της χαώδους κατάστασης που πρέπει να αντιμετωπίζουν.

Μπροστά σε αυτόν τον όλεθρο δεν πρέπει να μένουμε αμέτοχοι, αλλά να προσπαθούμε για μία αποτελεσματική μη κυβερνητική συμβολή στα εκάστοτε προβλήματα. Οι διεθνείς οργανώσεις που επιδιώκουν να συμβάλλουν στην δημιουργία μιας κοινωνίας των πολιτών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη θα πρέπει να ενδυναμώσουν τις τοπικές ΜΚΟ και όχι να εκμεταλλεύονται την αδυναμία τους. Σε ένα ενδεχόμενο μη ανάπτυξης των διεργασιών που αποβλέπουν στην ανάπτυξη δεσμών με την κοινωνία των πολιτών, οι πολιτικές τους τακτικές θα υπονομευτούν ακόμα περισσότερο. Για την άμεση και αποτελεσματικότερη διεκπεραίωση των διεργασιών τους, τακτικές όπως αυτές τις γραφειοκρατίας πρέπει να ξεπεραστούν και οι υπηρεσίες να εκσυγχρονιστούν.

Ως επί των πλείστον, οι ανάγκες των «ασθενών» λαών, όπως των Βαλκανίων πρέπει να τεθούν σε προτεραιότητα παρακάμπτοντας τα δικά τους οφέλη. Μόνο με αυτό τον τρόπο θα μπορέσουν να λειτουργήσουν οι ΜΚΟ ως θεσμός. Με την απομάκρυνση του εγωκεντρισμού τους θα τεθούν οι σχέσεις σε νέο κύκλο διαπραγματεύσεων, οι οποίες θα προσφέρουν νέες αποτελεσματικές χρηματοοικονομικές και αναπτυξιακές ιδέες ιδιαίτερα κερδοφόρες για όλους τους θεσμούς λειτουργώντας δημοκρατικά. Στο τραπέζι των συζητήσεων θα τεθεί το θέμα της βελτίωσης της καθημερινότητας των πολιτών.

Γίνεται φανερό από τα προαναφερθέντα ότι για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων οι οργανισμοί και οι ΜΚΟ πρέπει να αλλάξουν ρότα συμπεριφοράς. Αρχικά, πρέπει να ληφθεί υπόψη η συμμετοχή των πολιτών στα προγράμματα ανασυγκρότησης. Σε πρώτο πλάνο είναι απαραίτητο να τεθεί η ενδυνάμωση της κοινωνίας. Έπειτα, με τις σωστές και εφαρμόσιμες ιδέες πρέπει να παροτρύνονται οι ηγέτες να δώσουν λύσεις δημιουργώντας θεσμούς που θα αντανakλούν αυτές τις αξίες. Ο δημόσιος τομέας υποχρεούται να συνεργαστεί με την κοινωνία των πολιτών.

Οι παραπάνω παράγοντες αν όντως πραγματοποιηθούν μπορούν να δώσουν τέλος σε μακροχρόνια δυσεπίλυτα προβλήματα, όπως αυτά των βαλκανικών χωρών. Η περιοχή των Βαλκανίων πρέπει να στηριχθεί για να αναπτυχθεί η κοινωνία των πολιτών.

Βέβαια, η μη λειτουργικότητα και η αναξιοπιστία της λειτουργίας των ΜΚΟ δημιουργεί προβληματισμούς ως προς τη χρησιμότητα της παρουσίας τους.

Η πολιτική δυνατότητα και θέληση υπάρχει. Στη «Σύνοδο Νοτιοανατολικών Ευρωπαϊκών ΜΚΟ» είκοσι- πέντε οργανώσεις ΜΚΟ εκπρόσωποι της περιοχής των Βαλκανίων, έθεσαν ως θέμα συζήτησης την ανάπτυξη της περιοχής των Βαλκανίων μέσω κερδών που μπορούν να προέλθουν από τη δικτύωση δραστηριοτήτων. Η χρήση του δικτύου, η βελτίωση των βάσεων δεδομένων που αφορούν τόσο τα προγράμματα όσο και την αποφυγή παρελθοντικών προβλημάτων είναι ωφέλιμη. Η υιοθέτηση μίας στρατηγικής που θα μπορούσε να είναι αποδεκτή από όλους με την επίτευξη κοινών στόχων θα έλυne πολλά προβλήματα. Αυτό που απαιτείται από τις ΜΚΟ και τους κοινωνικούς φορείς, είναι η αλληλοϋποστήριξη. Μέσω έρευνας θα αναζητηθούν κοινοί στόχοι και ενδιαφέροντα, που μπορούν να συμβάλλουν στη συγκρότηση μίας συμμαχίας.

Από τη δική τους πλευρά οι ΜΚΟ θα μπορούσαν να θεσμοθετήσουν μια πλατφόρμα που θα ενσωματώνει νέα δεδομένα στις τράπεζες πληροφοριών, θα ενημερώνει για τις νέες εξελίξεις, θα δραστηριοποιείται σε θέματα συνεκπαίδευσης και θα παρέχει τεχνολογική υποστήριξη. Οι αποφάσεις των ΜΚΟ κρίνεται απαραίτητο να διακατέχονται από αμεροληψία και συνεργατικό πνεύμα, ώστε οι προτάσεις που θα εφαρμόζονται να είναι δημοκρατικές. Να εφαρμοστεί δηλαδή μία αντιπροσωπευτική και ομόφωνη αρχή ως προς τη λήψη αποφάσεων. Μία λύση είναι η εγκατάσταση εθνικών και περιφερειακών δικτύων από τα ΜΚΟ, τα οποία θα εκφράζουν τη γνώμη της πλειοψηφίας. Άμεσος στόχος είναι να εξαιρεθεί ο ανταγωνισμός μεταξύ των ΜΚΟ και η διαφθορά. Γι' αυτό πρέπει να παρουσιαστεί μία αξιόπιστη εικόνα των διεθνών οργανισμών, όπου οι ΜΚΟ πρέπει να ενημερώνουν τα Μ.Μ.Ε σχετικά με τις κινήσεις τους. (Σκλιάς & Χουλιάρης, 2002: 124)

Περαιτέρω παρατηρήσεις σχετικά με την κατάσταση των Βαλκανίων περιλαμβάνουν τη δυνατότητα της δικτύωσης που θα συμβάλλει καταλυτικά στη διεύρυνση των εμπειριών και στην ενδυνάμωση του ρόλου των ΜΚΟ στα Βαλκάνια. Σε μία περιοχή που ζούσε σε κομμουνιστικό καθεστώς, η δημοκρατία είναι ένα πολίτευμα που δύσκολα θα συμφιλιωθούν μαζί του. Παρά την κατάλυση του πολιτεύματος υπάρχουν κάποια κατάλοιπα του στην κοινωνία που δημιουργεί διχόνοιες, παρόλα αυτό

αποτελεί μία πρόκληση και της περιοχής των Βαλκανίων και των ΜΚΟ να σταθεροποιηθούν και να εξελιχθούν.

Παράγοντες που θα συνέβαλαν στην επίλυση αυτών των προβλημάτων είναι τα πολιτικά κόμματα, η κυβέρνηση, οι κοινωνικοοικονομικές οργανώσεις και οι ομάδες εκτός πολιτικής σκηνής. Φυσικά, κάποια ενδεχόμενη παρέμβαση των ΜΚΟ στα Βαλκάνια παραμένει μία ανεκπλήρωτη προσδοκία. Βέβαια για τη θεμελίωση ενός κράτους από την αρχή χρειάζεται πείσμα και θέληση, ενώ για τα ίδια τα κράτη των Βαλκανίων η προσαρμογή είναι μία πρόκληση. (Σκλιάς & Χουλιάρας, 200: 126)

Μέσα στο ευρύτερο κλίμα αλλαγών που βιώνουμε οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αποτελούν ένα χώρο ευέλικτο και καινοτόμο, καθώς εισάγονται καινούργια δεδομένα και ενσωματώνουν νέες λειτουργίες. Σε μία σταθερά πάνω στην οποία κινούνται είναι ο φιλανθρωπικός και ανιδιοτελής χαρακτήρας τους, όμως θα πρέπει να προβληθεί μέσω της επίτευξης ενός στόχου που δεν είναι άλλος από το να διώξει τον ανθρώπινο πόνο.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου και της βελτίωσης των παραμέτρων δράσης, οι ΜΚΟ. μπορούν να στηριχθούν στις νέες τεχνολογίες. Η αλματώδης πρόοδος της τεχνολογίας και του χώρου των εφαρμογών δημιουργεί νέα δεδομένα και δυνατότητες. Οι νέες τεχνολογίες μπορούν να προσφέρουν ενημέρωση, ψυχαγωγία, και μπορεί να συμβάλλουν στη διαμόρφωση καλύτερων συνθηκών εργασίας. Η πληροφόρηση είναι πιο εύκολη με τη χρήση του διαδικτύου που κυμαίνεται σε όλα τα επίπεδα.

Η φιλανθρωπία και η κοινωνική προσφορά μπορούν να μουν σε αυτά τα νέα δεδομένα. Με αυτά άλλωστε τα δεδομένα καλούμαστε να δώσουμε λύση σε πρακτικά προβλήματα. Για την ακρίβεια οι ΜΚΟ. καλούνται να δώσουν σκληρό αγώνα για να ισοσκελίσουν τα προβλήματα που εμφανίζονται συνέχεια, τα προβλήματα αυτά που δυσχεραίνουν τη λειτουργία τους είναι τα εξής:

- Δυσκολία πρόσβασης στις πηγές χρηματοδότησης των δράσεών τους
- Αδυναμία διαρκούς ενημέρωσης για τα υπάρχοντα προγράμματα και τις προκλήσεις για υποβολές σχεδίων
- Δυσκολίες στη γνωστοποίηση των δράσεων τους στο ευρύ κοινό, έτσι αυτό να κινητοποιηθεί και να συμμετάσχει στις δραστηριότητες

- Δυσκολία στο συνδυασμό της προσφοράς και της ζήτησης, όσον αφορά την εθελοντική εργασία σε κάθε περίπτωση
- Αδυναμία επαρκούς δικτύωσης για την ανάπτυξη συνεργασιών με άλλες ΜΚΟ που μοιράζονται πολλά κοινά.
- Απουσία εθελοντισμού ως προς την υλοποίηση ενεργειών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.6 - ΟΙ ΜΚΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημαντική είναι και η δράση οργανώσεων ΜΚΟ. που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Παρακάτω θα γίνουν αναφορές σε δύο παραδείγματα τέτοιων ελληνικών οργανώσεων ανώνυμα, παραθέτοντας απλά τα βασικά τους γνωρίσματα και τις εκπαιδευτικές τους δράσεις.

Η πρώτη ελληνική μη κυβερνητική οργάνωση, ευρέως γνωστή για τις δράσεις της είναι μία ανεξάρτητη μη κυβερνητική οργάνωση που ιδρύθηκε το 2004 με στόχο τη δημιουργία, την εφαρμογή και την υλοποίηση προγραμμάτων ανθρωπιστικής και ιατρικής δράσης στην ελληνική επικράτεια. Βασικός σκοπός της είναι η καταπολέμηση του κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού των ευπαθών κοινωνικά ομάδων και η υπεράσπιση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τους.

Οι τρεις άξονες που απαρτίζουν το έργο της είναι:

- Η πρόληψη
- Η άμεση παρέμβαση / υποστήριξη
- Η άσκηση πίεσης και η διεκδίκηση δικαιωμάτων

Η σημαντική εθελοντική της δράση είναι γνωστή τα τελευταία 18 χρόνια από το έτος ίδρυσής της, προσφέροντας βοήθεια σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες του πληθυσμού ανεξαρτήτως φύλου, χρώματος, εθνικότητας, φυλής, πολιτικής ή θρησκευτικής κατεύθυνσης.

Πιο συγκεκριμένα οι ωφελούμενοι είναι:

- Άποροι -άστεγοι - ανασφάλιστοι
- Αιτούντες Άσυλο/Πρόσφυγες
- Οικονομικοί μετανάστες
- Μετανάστες χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα
- Κρατούμενοι/ Αποφυλακισμένοι
- Χρήστες
- Θύματα trafficking
- Ασυνόδευτοι ανήλικοι
- Οικογένειες που ζουν κάτω από τα (ή στα) όρια της φτώχειας

Η δράση της επεκτείνεται σε όλη την Ελλάδα και κυρίως στην Αττική, στην Κεντρική Μακεδονία, στο νησί της Λέσβου και στην περιοχή της Πάτρας. Ταυτόχρονα, με ιατρικές κινητές μονάδες δίνει το παρόν στα νησιά του Βορείου Αιγαίου, στα Δωδεκάνησα, καθώς και στη Θεσσαλονίκη ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν.

Τα προγράμματά της εστιάζουν κυρίως στον τομέα της Δημόσιας Υγείας με παρεμβάσεις που πραγματοποιούνται και στο δρόμο “street work”, κυρίως για την καταγραφή και τον εντοπισμό των ομάδων-στόχου, όπως αναφέρθηκαν παραπάνω. Επίσης, διαθέτει κέντρα Νομικής Αρωγής υλοποιώντας προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης σε ανθρώπους κοινωνικά αποκλεισμένους. Οι υπηρεσίες αυτές αφορούν τόσο ευάλωτες κατηγορίες υπηκόων τρίτων χωρών (δικαιούχους διεθνούς προστασίας, μετανάστες, ασυνόδευτους ανήλικους) όσο και ημεδαπούς (μακροχρόνια άνεργους, άστεγους, αθίγγανους, οροθετικούς, κρατούμενους, αποφυλακισμένους).

Εκπαιδευτικές δράσεις

Σε έκθεσή της το 2013 η οργάνωση παρουσίασε το πρόγραμμα «Mobile School – Κινητό Σχολείο», το οποίο υλοποιείται στη Θεσσαλονίκη από τον Οκτώβριο του 2009. Οι ηλικίες στις οποίες απευθύνεται το πρόγραμμα, είναι παιδιά ηλικίας 5 έως 18 ετών, τα οποία περνούν τις περισσότερες ώρες της ημέρας στους δρόμους, πουλώντας μικροαντικείμενα, ή ανήκουν σε κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες και δεν είναι ενταγμένα στο σχολικό περιβάλλον. Βασικός σκοπός του προγράμματος είναι η

ψυχοκοινωνική στήριξη των παιδιών, η ενίσχυση της αυτοεκτίμησής τους, η απομάκρυνσή τους από το δρόμο και η προετοιμασία για την ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον. Επίσης, ένας ακόμη στόχος είναι η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση της ευρύτερης κοινότητας σχετικά με το φαινόμενο της παιδικής εργασίας, των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν αυτά τα παιδιά.

Όσον αφορά τις παρεμβάσεις της στο προσφυγικό, υπήρξε έντονη κινητοποίηση με προγράμματα υποστήριξης ανηλίκων. Πιο συγκεκριμένα, από τον Οκτώβριο 2015 αναπτύσσει δράσεις με σκοπό την υποστήριξη και προστασία ανηλίκων που εισέρχονται στο νησί της Λέσβου μέσω των μεταναστευτικών και προσφυγικών ρευμάτων, όπως:

- Δράση δημιουργικής απασχόλησης CFS (Child Friendly Spaces), στη Λέσβο και τη Χίο.
- Transit Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων (δυναμικότητας 20 θέσεων τοκάθε ένα) στη Λέσβο και τη Σάμο.
- Δράση δημιουργικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε ασυνόδευτους ανηλίκους που βρίσκονται σε καθεστώς περιορισμού της ελευθερίας, στο Κέντρο Πρώτης Υποδοχής Λέσβου.

2^η Ανώνυμη ελληνική Μ.Κ.Ο

Η δεύτερη εξίσου σπουδαία Μ.Κ.Ο είναι η ακόλουθη. Παρακάτω παρατίθεται η έντονη κοινωνική της δραστηριότητα. Η συγκεκριμένη αποτελεί το διαπολιτισμικό κέντρο προώθησης της ένταξης προσφύγων του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ). Δραστηριοποιείται από το 1989 στο χώρο του ασύλου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα. Παρέχει δωρεάν νομικές και κοινωνικές συμβουλές και την υπηρεσία Αρχικής Υποδοχής και Διερμηνέων σε πρόσφυγες και ανθρώπους που προέρχονται από τρίτες χώρες και δικαιούνται διεθνή προστασία.

Οι παραπάνω υπηρεσίες του ΕΣΠ παρέχονται στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και τον Έβρο (Ορεστιάδα, Αλεξανδρούπολη, Ροδόπη) αλλά και σε κάθε σημείο εισόδου στην Ελλάδα, όταν υπάρχουν μαζικές αφίξεις ανθρώπων που χρήζουν διεθνούς

προστασίας. Οι κυριότεροι πόροι του ΕΣΠ προέρχονται από ευρωπαϊκά και συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, από κοινωφελή ιδρύματα αλλά και από εταιρείες ή ιδιώτες.

Παράλληλα, η οργάνωση αυτή δίνει ειδικό βάρος στις πιο ευάλωτες περιπτώσεις, όπως είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα θύματα trafficking, κ.ά., με απώτερο στόχο την προστασία, αλλά και την ομαλή ένταξη όλων αυτών των ανθρώπων στη χώρα μας.

Εκπαιδευτικές δράσεις:

Ως προς τις εκπαιδευτικές δράσεις του παρέχονται δωρεάν μαθήματα Ελληνικών, Αγγλικών, Η/Υ, ενισχυτική διδασκαλία σε πρόσφυγες μαθητές ελληνικών σχολείων και προσφέρονται πολιτιστικές, μορφωτικές, καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες. Ταυτόχρονα, προσφέρει υπηρεσίες συμβουλευτικής και καθοδήγησης. Πρωταρχικός στόχος είναι η διευκόλυνση της αρμονικής ένταξης των προσφύγων στην κοινότητα στην οποία ζουν και εργάζονται, ώστε να καταπολεμηθούν τα φαινόμενα αποκλεισμού και απομόνωσής τους.

Οι δραστηριότητες απευθύνονται κυρίως στα παιδιά των προσφύγων, βοηθώντας τα να αντιμετωπίσουν τις απαιτήσεις του Ελληνικού Σχολείου για να μην οδηγηθούν σε πρόωρη διακοπή της εκπαίδευσής τους. Σύμφωνα με την ιστοσελίδα τους, είναι ένας χώρος όπου τα παιδιά προσφύγων καλλιεργούν τα ταλέντα τους, διευρύνουν τους ορίζοντες των γνώσεών τους και βάζουν γερά θεμέλια για το μέλλον τους. Επιπλέον, προσφέρονται στα παιδιά μαθήματα μουσικής και ξένων γλωσσών, καθώς και αθλητικά ή και πολιτιστικά δρώμενα, με βάση τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντά τους. Συνδυαστικά, ενθαρρύνει την εμπλοκή της τοπικής κοινότητας αξιοποιώντας τις υπάρχουσες δομές, αλλά και τη βοήθεια όλων και έτσι δημιουργείται ένα σημαντικό υποστηρικτικό δίκτυο από άτομα και τοπικούς φορείς, ένα δίκτυο το οποίο παρέχει σημαντική στήριξη για τους πρόσφυγες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.1- ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται αναλυτικά οι λόγοι για τους οποίους είναι σημαντική η διεξαγωγή της παρούσας έρευνας, καθώς επίσης και τα μεθοδολογικά ζητήματα που αφορούν το εμπειρικό μέρος της εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε στην αναγκαιότητα, το στόχο και τα ερευνητικά ερωτήματα που χρησιμοποιήθηκαν σχετικά με το ρόλο των ΜΚΟ στην εκπαίδευση των προσφύγων. Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί το εργαλείο συλλογής δεδομένων. Κλείνοντας, θα γίνει αναφορά στους περιορισμούς και τα ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας σε σχέση με την έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.2- ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Με την επιλογή του θέματος εστίασαμε στην εκπαίδευση των παιδιών προσφύγων, η οποία εμπεριέχεται στην εκπαιδευτική πολιτική της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και αναλύσαμε πως η μέριμνα του κράτους συντελεί στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στα παιδιά των παλιννοστούντων. Η νομοθεσία από τη δεκαετία του 1980 ενδιαφέρεται για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στα παιδιά των μεταναστών με απώτερο σκοπό την κοινωνική ενσωμάτωσή τους στην ελληνική πραγματικότητα.(Τζωρτζοπούλου & Κοτζαμάνη, 2008). Η εφαρμογή των λεγομένων της νομοθεσίας είναι αρκετά δύσκολη, παράλληλα όμως κρίνεται απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία και συνοχή της κοινωνίας. Ωστόσο, αναδύονται και άλλα θέματα εξίσου σημαντικά, όπως πως πρέπει να προστατεύονται τα πολιτιστικά στοιχεία των προσφύγων, ουσιώδη στοιχεία, που χρήζουν προσοχής των εμπλεκόμενων φορέων που σχεδιάζουν και υλοποιούν εκπαιδευτικές δράσεις, με κύριο στόχο την συνέχιση των σπουδών τους και της ομαλότερης ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία.

Σχετικά με τον τομέα της εκπαίδευσης, άμεσα εμπλεκόμενοι φορείς είναι οι ΜΚΟ και ο ΥΠΠΕΘ, όπου και συνεργάζονται. Η σπουδαιότητα της έρευνάς μας έγκειται στο γεγονός ότι εστιάζει στη δράση φορέων της κοινωνίας των πολιτών, η οποία προς το παρόν παραμένει σε μεγάλο βαθμό αδιερεύνητη. Ενώ, τέλος, κύρια επιδίωξη της είναι η μελέτη αυτή να συμβάλει στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων που εξήχθησαν από την έρευνα, και την άμεση αξιοποίησή τους για τη διαμόρφωση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος, βάσει κεντρικού σχεδιασμού, κατάλληλου για μετακινούμενες ομάδες πληθυσμών και ειδικά για τα παιδιά. Παράλληλα, τα αποτελέσματα αυτά θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως οδηγός στην υιοθέτηση καλών πρακτικών εντός

αλλά και εκτός σχολικού πλαισίου, σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα που υπάρχουν παιδιά προσφύγων και μεταναστών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.3- ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η εν λόγω έρευνα στοχεύει στη διερεύνηση του ρόλου των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) στην εκπαίδευση παιδιών προσφύγων. Με τη βιβλιογραφική επισκόπηση παρατηρήσαμε την απουσία επιστημονικών ερευνών των μη κυβερνητικών οργανώσεων στο θέμα της εκπαίδευσης. Η εμπλοκή των ΜΚΟ προέκυψε ως αποτέλεσμα αδυναμίας των κρατικών μηχανισμών και της ίδιας της κυβέρνησης να διαχειριστούν το θέμα της εκπαίδευσης των παιδιών προσφύγων, οπότε ήταν σκόπιμο από μέρος της κυβέρνησης να αναθέσει την επίλυση τέτοιων ζητημάτων σε μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Η παρούσα έρευνα έχει ως κύριο στόχο να αναδείξει το εκπαιδευτικό έργο των μη κυβερνητικών οργανώσεων με την συμβολή των μέσων μαζικής ενημέρωσης, αλλά και από τις ίδιες τις ΜΚΟ και από τους επίσημους κρατικούς φορείς που ενδιαφέρθηκαν για το προσφυγικό ζήτημα. Ανάμεσα στις βασικές ανάγκες που καλούνται να αντιμετωπίσουν, είναι οι βασικές ανάγκες των παιδιών προσφύγων και των οικογενειών τους και η προστασία των δικαιωμάτων τους. Η δυσκολία αυτή των κρατικών φορέων, αλλά και η συμβολή των ΜΚΟ επισημαίνεται και στην έκθεση της Επιστημονικής Επιτροπής. Με κεντρικό στόχο την ένταξη των παιδιών προσφύγων και των οικογενειών τους στην ελληνική κοινωνία, οι εκπαιδευτικές δράσεις των ΜΚΟ ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών. Αυτό που διερευνά η παρούσα εργασία είναι κατά πόσο οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις σχεδιάζονται πράγματι με βάση τις ανάγκες αυτών των παιδιών. Ταυτόχρονα, εξετάζεται αν αποφεύγεται η αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων που είναι και το κύριο ζητούμενο της ένταξης των προσφύγων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και την ελληνική κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.4- ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι καίριας σημασίας για τη δομή μίας ερευνητικής εργασίας. Η σωστή τοποθέτηση των ερωτημάτων και η σωστή διατύπωσή τους

καθιστά σαφές αν τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν βάση και αν θα απαντηθούν ολοκληρωμένα. Η εν λόγω εργασία καλείται να απαντήσει στο εξής ερώτημα:

- Ποιος είναι ο ρόλος των ΜΚΟ στην εκπαίδευση των προσφύγων και στη γενικότερη ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.5- ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Για την απάντηση του ερευνητικού ερωτήματος επιλέγεται η ποιοτική έρευνα ως μεθοδολογική προσέγγιση και ως μεθοδολογικά εργαλεία διατίθεται η έρευνα γραφείου και η ημι- δομημένη συνέντευξη.

Αρχικά, έγινε μία μικρή συνέντευξη από τρεις εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε δομές υποδοχής προσφύγων. Οι συνεντευξιζόμενοι απάντησαν τα ερωτήματα του ερωτηματολογίου με τα αποτελέσματα που εξήχθησαν, αλλά και τις πληροφορίες που έχουν συλλεχθεί για τη δράση των ΜΚΟ, είμαστε σε θέση να απαντήσουμε ολοκληρωμένα το παραπάνω ερευνητικό θέμα για τη λειτουργία των ΜΚΟ και την άμεση σύνδεσή του με το θέματος ένταξης των προσφύγων στην κοινωνία και πιο ειδικά στην εκπαίδευση τους.

Τα γενικά χαρακτηριστικά των οργανώσεων αυτών εντοπίζονται με κριτήριο τους πρωταρχικούς σκοπούς της κοινωνικής τους προσφοράς και σε δεύτερο στάδιο καταγράφονται οι εκπαιδευτικές δράσεις, έτσι ώστε να επιλεγούν τελικά οι ΜΚΟ που θα συμμετείχαν στην έρευνα. Ειδικότερα, διευρύνεται περαιτέρω η δραστηριότητα ορισμένων με μεγαλύτερη συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα και μεγαλύτερη επιρροή τόσο λόγω των συνδέσεών του, όσο και λόγω των χρηματοδοτήσεων που λαμβάνουν για ποικίλα προγράμματα εκπαίδευσης, υγείας και ένταξης.

Με την επιτυχή καταγραφή των δυνατοτήτων των ΜΚΟ αξιοποιείται το ερευνητικό ερώτημα της έρευνας που είχε ως στόχο τη βαθύτερη κατανόηση του ερωτήματος που είναι η θέση των ΜΚΟ στη λειτουργία των εκπαιδευτικών δομών και της γενικότερης ένταξής τους στην ελληνική πραγματικότητα.

Πιο συγκεκριμένα, για τη διεξαγωγή της έρευνας επιλέχθηκαν ημι-δομημένες συνεντεύξεις εστιάζοντας στις απόψεις αμειβόμενων εργαζομένων στις εκπαιδευτικές δομές προσφύγων. Για την υλοποίηση του σκοπού της έρευνας απαιτείται κατ' αρχάς η λειτουργικοποίησή του σε συγκεκριμένα ερωτήματα (Cohen, Manion & Morrison, 2008).

Ο γενικός στόχος της μελέτης της παρουσίας των ΜΚΟ στη διαφύλαξη των δικαιωμάτων παιδιών προσφύγων και της ενταξιακής πολιτικής και πρακτικής που διέπει τις εκπαιδευτικές δράσεις των ΜΚΟ, στοχεύοντας σε μια ασφαλέστερη ενσωμάτωση αυτών των παιδιών στην χώρα μας, μεταφράζεται σε ερευνητικά ερωτήματα. Ως προς τη διεξαγωγή ποιοτικών δεδομένων εντοπίζονται τέσσερις μέθοδοι: η συνέντευξη, η παρατήρηση, το γραπτό ερευνητικό υλικό και το οπτικό ερευνητικό υλικό.

Με βάση το βαθμό δόμησής της η συνέντευξη διακρίνεται σε τρία είδη: α) τη δομημένη, β) την ημι-δομημένη και γ) την μη δομημένη (Ιωσηφίδης, 2003). Η ημι-δομημένη συνέντευξη αποτελείται σε ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων, αλλά διαθέτει μεγαλύτερη ευελιξία ως προς την τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων, όσο και της πρόσθεσης ή της αφαίρεσης ερωτημάτων. Με αυτό τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα στον ερωτώμενο να αναδείξει τις εμπειρίες που θεωρεί σημαντικές θίγοντας θέματα μη προκαθορισμένα από τον ερευνητή (Ιωσηφίδης, 2003).

Οπότε, η επιλογή χρήσης της ημι-δομημένης συνέντευξης δεν ήταν καθόλου τυχαία, καθώς επιδιώκεται η πρόσβαση σε εξατομικευμένες, μη τυποποιημένες πληροφορίες που ενδέχεται η άντληση τους ενδέχεται να είναι πιο ευέλικτη (Cohen, Manion & Morrison, 2008). Η ευελιξία της ημι-δομημένης συνέντευξης έγκειται στο ότι δεν υπάρχει ένας κατάλογος προκαθορισμένων ερωτήσεων που πρέπει να τεθούν από τον συντάκτη με συγκεκριμένη σειρά. Προφανώς η συνέντευξη που επιλέχθηκε χρειάζεται, καθώς λειτουργεί σαν οδηγός για την απάντηση των κύριων ερωτήσεων από τον συνεντευξιαζόμενο, ενώ η οποιαδήποτε προσθήκη δεν θα ήταν απορριπτέα.

Κατά τον σχεδιασμό του οδηγού συνέντευξης, που αποτελεί και το κύριο εργαλείο συλλογής δεδομένων, εντοπίζονται οι θεματικοί άξονες και βάσει αυτών ομαδοποιούνται οι ερωτήσεις. Από την ανάγνωση της βιβλιογραφίας και σε

αντιστοιχία με το σκοπό και το ερευνητικόερώτημα προέκυψαν οι ακόλουθοι θεματικοί άξονες της συνέντευξης:

- Προφίλ συνεντευξιαζόμενου.
- Ο ρόλος της ΜΚΟ στη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος και την εκπαίδευση προσφύγων.
- Προφίλ παιδιών που συμμετέχουν στις εκπαιδευτικές δράσεις της ΜΚΟ.
- Συνεργασία με εμπλεκόμενους φορείς του κρατικού μηχανισμού και φορείς χρηματοδότησης.
- Εμπόδια κατά την υλοποίηση εκπαιδευτικών δράσεων που αφορούν την πολιτισμική ταυτότητα των παιδιών προσφύγων.
- Στοιχεία ένταξης και μορφές συμμετοχής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.6- ΤΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν αμειβόμενοι εργαζόμενοι σε εκπαιδευτικές δομές ΜΚΟ, οι οποίες σχεδιάζουν ή/και υλοποιούν εκπαιδευτικές δράσεις καιπρογράμματα για παιδιά και ανήλικους πρόσφυγες. Ο λόγος που επιλέχθηκαν μόνοαμειβόμενοι εργαζόμενοι και όχι εθελοντές ήταν για να υπάρξει μια πιο συστηματικήαποτύπωση του έργου που γίνεται στις ΜΚΟ. Με την επιλογή αυτή σχηματίστηκε μια εικόνα για το υπόβαθρο των ατόμων που απασχολούνταισε εκπαιδευτικές δράσεις μέσα στις ΜΚΟ. Η επιλογή των ΜΚΟ, όπως προαναφέρθηκε, έγινε, μετά από τη διερεύνηση που πραγματοποιήθηκε στο πρώτο μέρος της έρευνας, και τον εντοπισμό των ΜΚΟ που εστιάζουν σε θέματα που αφορούν τους πρόσφυγες και μάλιστα την εκπαίδευση και ένταξή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.7- ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε τον μήνα Αύγουστο του 2020, αφού έγινε μια έρευνα για τις ΜΚΟ που αποτελούν παρόχους εκπαίδευσης και κοινωνικής ένταξης

των προσφύγων. Η επιλογή των συνεντευξιαζόμενων δεν ήταν τυχαία, καθώς κύριος στόχος ήταν η επικοινωνία με εκπαιδευτικούς που παρέχουν εκπαίδευση και έρχονται σε καθημερινή βάση σε επαφή με τα παιδιά των παλιννοστούντων, σε αντίθεση με τους εθελοντές που δεν έχουν άμεση σύνδεση με την εκπαίδευση ειδικά των προσφύγων.

Έτσι, έπειτα από σκέψη επιλέχθηκαν τρεις (3) εκπαιδευτικοί διαφορετικών ειδικοτήτων, ένας εκπαιδευτικός στο μάθημα των ελληνικών, ένας ακόμη εκπαιδευτικός στο μάθημα των ελληνικών που παράλληλα διδάσκει αγγλικά και πληροφορική και τέλος και έναν εκπαιδευτικό δημιουργικής γραφής. Η επαφή με περισσότερα των τριών ατόμων δεν ήταν εφικτή λόγω της δυσμενούς κατάστασης της πανδημίας που η επαφή είναι απαγορευμένη, ενώ υπάρχει έντονη επιφυλακτικότητα από τους γύρω μας.

Οι συνεντεύξεις της έρευνας έγιναν στο χώρο εργασίας των συνεντευξιαζόμενων για να υπάρχει άνεση τόσο από πλευράς των εκπαιδευτικών, όσο και από πλευράς του συνεντευξιαστή, ο οποίος θα έρχονταν σε επαφή με το χώρο, όπου γίνεται το μάθημα, θα έβλεπε τη δομή από κοντά κατανοώντας καλύτερα τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών.

Η χρονική διάρκεια κάθε συνέντευξης ήταν τα εξήντα (60) λεπτά. Σε κάποιες περιπτώσεις λόγω του ότι η συνέντευξη γινόταν στον χώρο εργασίας των συνεντευξιαζόμενων χρειάστηκε να γίνει κάποια παύση. Πριν ξεκινήσει η συνέντευξη οι ερωτώμενοι ενημερώνονταν για το σκοπό διεξαγωγής της έρευνας και τη διατήρηση της ανωνυμίας. Επίσης, ζητήσαμε την άδειά τους για την ηχητική καταγραφή των απαντήσεών τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.8- ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Κατά τη διεξαγωγή αυτής της έρευνας υπήρξαν ορισμένοι παράμετροι, οι οποίες περιόρισαν την πληρότητα των απαντήσεων, παρόλα αυτά οι απαντήσεις στις ερωτήσεις ήταν επαρκέστατες.

Η πρώτη δυσκολία εντοπίστηκε στην εύρεση βιβλίων για εγχώρια ΜΚΟ, καθώς τα περισσότερα αναφέρονται σε μεγάλους οργανισμούς που δεν έχουμε άμεση πρόσβαση. Επιπλέον, ο αριθμός των ερωτηθέντων ήταν περιορισμένος, λόγω

άρνησης κάποιων να δώσουν συνέντευξη και της παραμέτρου της πανδημίας η επίσκεψη θα έπρεπε να είναι άμεση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.9- ΣΥΝΟΨΗ

Στο κεφάλαιο αυτό έγινε μια λεπτομερής περιγραφή της μεθοδολογίας που επιλέχθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας. Αφού αναφέρθηκαν οι στόχοι, το ερευνητικό ερώτημα, σημαντικοί παράμετροι, αλλά και περιορισμοί στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει η παρουσίαση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων. Ενώ στο τέλος θα δοθούν απαντήσεις στα ερωτήματα που τοποθετήθηκαν πιο πάνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.1- ΈΡΕΥΝΑ- ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΈΡΕΥΝΑΣ

Η ενότητα αυτή παρουσιάζει την καταγραφή των δεδομένων που συλλέχθηκαν από τα ερωτηματολόγια μετά τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών που διδάσκουν σε εκπαιδευτικές δομές προσφύγων με τον συνεντευξιαστή. Η συνέντευξη κυμάνθηκε πάνω σε μια περιγραφή έξι (6) θεματικών ενοτήτων βάσει των αντίστοιχων θεματικών αξόνων του οδηγού συνέντευξης, όπως αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Οι θεματικές αυτές ενότητες είναι: 1) Προφίλ ερωτώμενου, 2) Διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος και ο ρόλος των ΜΚΟ στην εκπαίδευση των προσφύγων, 3) Προφίλ παιδιών που συμμετέχουν στις εκπαιδευτικές δράσεις, 4) Συνεργασία με φορείς κρατικού μηχανισμού και φορείς χρηματοδότησης, 5) Εμπόδια στην υλοποίηση εκπαιδευτικών δράσεων αναφορικά με την πολιτισμική ταυτότητα των παιδιών, 6) Στοιχεία ένταξης και μορφές συμμετοχής.

Με βάση αυτό τον οδηγό συνέντευξης επιλέχθηκαν και οι ερωτήσεις που έγιναν στους επιλαχόντες. Οι συνεντευξιαζόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν στις εξής ερωτήσεις: 1) ποιο είναι το αντικείμενο διδασκαλίας τους, 2) ποιά είναι η ψυχική υγεία των παιδιών στην ένταξή τους στο σχολείο, 3) υπάρχουν επίπεδα υποδοχής των παιδιών, 4) ποιος είναι ο δικός τους σκοπός διδασκαλίας σε παιδιά προσφυγόπουλα, τι επιδιώκουν να πετύχουν, 5) υπάρχει συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς, όπως

διευθυντές, 6) υπάρχει έτοιμο υλικό διδασχής για τους εκπαιδευτικούς ή είναι δικό τους δημιούργημα, 7) έχει εφαρμοστεί κάτι παρόμοιο σε κάποιο άλλο σχολείο, 8) ποιά είναι τα δικά του προσόντα, το δικό του προφίλ, 9) ποιά είναι η στάση των γονέων, 10) πώς αντιμετωπίζουν οι γονείς το θέμα της παρακολούθησης σε ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, 11)παράλληλα με το σχολείο, οι γονείς ασχολούνται με τα μαθήματα των παιδιών τους, 12) και αν ναι με ποιόν τρόπο , και τέλος, 13) επιλέγουν την παρακολούθηση μαθημάτων μέσω κάποιας τεχνικής εφαρμογής, όπως skype

Οι απαντήσεις των ερωτηματολογίων έγιναν βάσει των παραπάνω ερωτημάτων. Η καταγραφή των απαντήσεων θα γίνει σε κάθε μια ερώτηση ξεχωριστά.

1) Ποιο είναι το αντικείμενο διδασκαλίας;

Το πλέον σημαντικό ερώτημα υπήρξε η ερώτηση του μαθήματος ενασχόλησης των εκπαιδευτικών, καθώς καθένας από αυτούς, αναλαμβάνει διαφορετικά μαθήματα προσπαθώντας να καλυφθούν όλα τα απαραίτητα μαθήματα ενός αναλυτικού προγράμματος σπουδών προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες και ανάγκες των παλινοστούτων.

Έτσι λοιπόν οι δύο εκ των τριών συμμετεχόντων του ερωτηματολογίου έχουν κοινό αντικείμενο διδασκαλίας, την νέα ελληνικά γλώσσα. Από τα πιο σημαντικά μαθήματα στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα είναι τα νέα ελληνικά, δηλαδή η κύρια γλώσσα της χώρας υποδοχής, της οποίας πρέπει να γίνουν άμεσοι παραλήπτες. Προφανώς συναντώνται δυσκολίες ως προς τη μάθησή της, καθώς ουδεμία σχέση έχει με τη γλώσσα των Σύριων προσφύγων, ενώ το βασικό τους αλφάβητο διαφέρει κατά πολύ από το δικό μας. Γι' αυτό το λόγο πρέπει να γίνονται όλες οι απαραίτητες προσαρμογές, ώστε να μπορέσουν έστω να πλησιάσουν τη γνώση της. Ορθό κρίνεται οι εκπαιδευτικοί να είναι σωστά καταρτισμένοι πάνω στο θέμα εκμάθησης της γλώσσας σε αλλοεθνείς. Ο τρίτος εκπαιδευτικός έχει ως αντικείμενο διδασκαλίας τη δημιουργική γραφή, αντικείμενο εξίσου σημαντικό, καθώς συντελεί στη διεύρυνση των γνωστικών δεξιοτήτων του παιδιού μέσω πχ του παραμυθιού και συντελεί σε μία πιο ομαλή γλωσσική ανάπτυξη, ενώ ο δεύτερος πέρα από τα νέα ελληνικά δίδασκε αγγλικά και υπολογιστές.

2) Ποιά είναι η ψυχική υγεία των παιδιών στην ένταξή τους στο σχολείο;

Προχωρώντας στο δεύτερο ερώτημα αναφορικά με το πώς τα παιδιά των προσφύγων αντιμετωπίζουν αυτή την αλλαγή, ο πρώτος συνεντευξιζόμενος, ο διδάσκων της ελληνικής γλώσσας, παρατήρησε πως τα παιδιά στην αρχή διακατέχονταν από διστακτικότητα μπροστά στο διαφορετικό. Στην πορεία βέβαια αυτό άλλαξε, αφού άρχισαν σταδιακά να συνηθίζουν την κατάσταση και να παρακολουθούν όλο και πιο συχνά και μετά το πέρα ενός εξαμήνου να παρακολουθούν εντατικότερα. Ο τρίτος συμμετέχων, ο εκπαιδευτικός της δημιουργικής γραφής διέκρινε ότι ήταν απόμακροι ως προς το αντικείμενο της δημιουργικής γραφής, όμως το αιτιολόγησε στις συνθήκες που έχουν βιώσει και τους έχουν προκαλέσει μία ανασφάλεια. Η κατάσταση που βίωσαν μαζί με την μετακίνηση και την αναζήτηση νέων πατρίδων δημιούργησαν μια καχυποψία και ανασφάλεια που την βγάζουν σε καθετί καινούργιο που συναντάνε, ενώ ο δεύτερος, ο διδάσκων των ελληνικών, των αγγλικών και των υπολογιστών είχε μια πιο αισιόδοξη αντίληψη της κατάστασης, καθώς δεν αντιμετώπισε παρόμοιο πρόβλημα. Η πιο ήπια αντίδραση των παιδιών ίσως οφείλεται και στα μαθήματα που διδάσκει πέρα της ελληνικής. Η αγγλική γλώσσα ευρέως διαδεδομένη και η γλώσσα των υπολογιστών το ίδιο είναι πιο οικεία στα παιδιά προσφυγόπουλα και έτσι αισθανόμενοι άνετα κινούνται και συμπεριφέρονται με μεγαλύτερη άνεση.

3) Υπάρχουν επίπεδα υποδοχής των παιδιών;

Και οι τρεις εκπαιδευτικοί συμφώνησαν πως υπάρχουν επίπεδα στην εκπαίδευση των προσφύγων. Ο δεύτερος διδάσκων της δημιουργικής γραφής αναφέρει πως σίγουρα θα υπάρχουν επίπεδα, καθώς δεν μαθαίνουν όλα τα παιδιά με την ίδια ταχύτητα, ούτε είναι όλοι γνώστες αγγλικών, οπότε από τη στιγμή που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες ο εκπαιδευτής οφείλει να προσέχει πως θα συμπεριφέρονται απέναντι σε αυτά τα παιδιά χωρίς να προσβάλλει το επίπεδο της ελληνικής γλώσσας που έχει ο εκπαιδευόμενος. Σε ένα χώρο, όπως είναι το σχολείο σε ένα Hotspot, οι συνθήκες εκπαίδευσης είναι δύσκολες. Με την έννοια «δυσκολία» εννοείται πως όλοι οι μαθητές δεν έρχονται κάθε μέρα στο μάθημα, αλλά ανάλογα με τις ανάγκες τους και τι προκύπτει στην καθημερινότητά τους. Προσθέτοντας σε αυτά τα λεγόμενα του τρίτου εκπαιδευτικού των ελληνικών, των αγγλικών και των υπολογιστών, υπάρχουν επίπεδα, καθώς κανένας δεν γνώριζε από πιο πριν την ελληνική ή ακόμα και την αγγλική γλώσσα, ούτε όλοι έχουν τη δυνατότητα να μάθουν με τον ίδιο ρυθμό.

- 4) Ποιος είναι ο δικός τους σκοπός διδασκαλίας στα παιδιά προσφυγόπουλα, τι επιδιώκουν να πετύχουν;

Πέρα του ήδη καθιερωμένου στόχου του μαθήματος από το αναλυτικό πρόγραμμα, ο καθένας ξεχωριστά εκπαιδευτικός έχει αποφασίσει να ασχοληθεί με την διαπολιτισμική εκπαίδευση και ιδιαίτερα τη διδασκαλία στις εκπαιδευτικές δομές προσφύγων. Έτσι ερωτώμενοι τους τρεις διδάσκοντες, ο καθένας έδωσε τη δική του ερμηνεία. Ο πρώτος διδάσκων εξέφρασε τη δική του γνώμη λέγοντας πως επιδίωξε την ενασχόληση με την εκπαίδευση προσφύγων καθώς ήθελε την ένταξη των παιδιών στην ελληνική πραγματικότητα, καταπολεμώντας παράλληλα τη διακριτική μεταχείριση που ενδέχεται να υφίσταται. Ο δεύτερος διδάσκων της δημιουργικής γραφής είχε ως κύριο στόχο τη διερεύνηση του τρόπου σκέψης των παιδιών, πως δηλαδή θα αντιλαμβάνονταν την ελληνική γλώσσα και θα προσπαθούσαν να εντυπώσουν σε αυτή χρησιμοποιώντας είτε τον προφορικό λόγο είτε τον γραπτό λόγο. Η δημιουργική γραφή έχει ελεύθερο πνεύμα διδασκαλίας, δεν στηρίζεται αποκλειστικά σε κανόνες και φόρμες όπως μεταδίδεται από το τυπικό σχολείο. Ενώ ο τρίτος εκπαιδευτικός αναφέρει ως κύριο στόχο της εκπαίδευσης, οι ενήλικες να μπορούν να επικοινωνούν σε βασικό επίπεδο και να αναπτύξουν βασικές δεξιότητες, ενώ τα παιδιά να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη, την επικοινωνία, την συνεργασία, καθώς και να αφομοιώσουν τις διαφορετικές γλώσσες και κουλτούρες. Όλα αυτά έχουν ως κυρίαρχο σκοπό μια εκπαίδευση με ήθος, αποδοχή και σεβασμό προς τον άνθρωπο και το διαφορετικό.

Ουσιαστικά αυτό που πρεσβεύουν οι προαναφερθέντες από τα δικά τους κίνητρα μάθησης είναι η χρήση της εκπαίδευσης ως μέσου καταπολέμησης του διαφορετικού, κατακριτέου, της προκατάληψης, της ξενοφοβίας και την ανύψωση θεμελιωδών αρχών, όπως της αλληλεγγύης και του σεβασμού

- 5) Υπάρχει συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς, όπως διευθυντές;

Ο πρώτος εκπαιδευτικός στήριξε πως η επικοινωνία με φορείς τυπικής εκπαίδευσης είναι αρκετά δύσκολη και χρονοβόρα. Το ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης στην επαρχία δυσκολεύεται να ενσωματώσει τους μαθητές στην τάξη. Ο δεύτερος εκπαιδευτικός αναφέρει ότι δεν είχε καμία επικοινωνία με την τυπική εκπαίδευση παρά μόνο με την διοίκηση που υπαγόταν στο Υπουργείο μεταναστευτικής πολιτικής.

Ενώ ο τρίτος ανέφερε πως είχε επικοινωνία με τους αρμόδιους φορείς από τη στιγμή που δίδασκε σε τμήμα ένταξης γενικής εκπαίδευσης.

- 6) Υπάρχει έτοιμο υλικό διδασχής για τους εκπαιδευτικούς ή είναι δικό τους δημιούργημα;

Ως προς την παροχή υλικού τους μαθητές στο ερώτημα εάν αποτέλεσε διδακτική τακτική του υπουργείου παιδείας ή οποιουδήποτε άλλου φορέα, οι γνώμες δίστανται, καθώς ο πρώτος και το τρίτος συμμετέχοντας ανέφεραν πως το διδακτικό υλικό τους το παρείχαν το υπουργείο παιδείας ή αποτέλεσε δημιούργημα ομαδικής δουλειάς. Υπάρχει οργανωμένο εκπαιδευτικό υλικό από διάφορους φορείς, όπως διεθνείς οργανισμούς, οργανώσεις, ειδικά σεμινάρια και εκπαιδευτικά ιδρύματα. Επίσης, ένα μέρος του εκπαιδευτικού υλικού είναι από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό, πάντα όμως με τις κατευθύνσεις των υπεύθυνων, ώστε η εκπαίδευση να καλύπτει τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων και να είναι προσαρμοσμένη σε αυτές. Ενώ η δεύτερη εκπαιδευτικός της δημιουργικής γραφής ανέφερε ότι το εκπαιδευτικό υλικό ήταν δικής της οργάνωσης. Ανάλογα τις ανάγκες των ατόμων που είχε προσάρμοξε το υλικό. Στους ενήλικες παρείχε άλλα εργαστήρια και διδακτικό υλικό, ενώ στα μικρότερα παιδιά ηλικίας 11-14 ασχολήθηκε περισσότερο με το παραμύθι και το αποτέλεσμα ήταν εξαιρετικό, όπως σχολίασε η ίδια.

- 7) Έχει εφαρμοστεί κάτι παρόμοιο σε κάποιο άλλο σχολείο;

Η χρήση της ελληνικής γλώσσας σε άλλες χώρες δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένοι, αντιθέτως η αρχαία ελληνική γλώσσα ως μάθημα επιλογής έχει καθιερωθεί σε πολλά σχολεία, ως μία από τις αρχαιότερες γλώσσες που υπάρχουν φυσικοί ομιλητές της. Από την άλλη πλευρά, ο δεύτερος εκπαιδευτικός της δημιουργικής γραφής απάντησε πως δεν γνωρίζει αν η δημιουργική γραφή έχει χρησιμοποιηθεί σαν εκπαιδευτικό εργαλείο στους πρόσφυγες. Η δημιουργική γραφή ως εργαλείο εκπαίδευσης χρησιμοποιείται εδώ και πολλά χρόνια σε διάφορα εργαστήρια. Ενώ ανέφερε τις εμπειρίες της από την χρήση της δημιουργικής γραφής ως εργαλείο τα τελευταία 5 χρόνια σε ομάδες ενηλίκων, σε ομάδες ατόμων σε απεξάρτηση, στο ΣΔΕ φυλακών στα Διαβατά και σε μία ομάδα άστεγων. Στο ερώτημα αυτό ο τρίτος εκπαιδευτικός της αγγλικής γλώσσας και των υπολογιστών απάντησε πως και τα δύο αντικείμενα είναι ευρείας χρήσης.

8) Ποιά είναι τα προσόντα τους;

Το βιογραφικό των εκπαιδευτικών δείχνει πόσο καταρτισμένοι είναι για αυτό το επάγγελμα που επέλεξαν, όπως και για την ειδίκευση. Ο πρώτος εκπαιδευτικός αναφέρει ότι είναι κοινωνικός λειτουργός με πολλά σεμινάρια της ελληνικής γλώσσας και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Ο δεύτερος εκπαιδευτικός έχει ένα μεταπτυχιακό δημιουργικής γραφής στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας στη Φλώρινα, ενώ ο τελευταίος απαρίθμησε τα προσόντα του λέγοντας πως είναι πτυχιούχος εκπαιδευτικός, συγκεκριμένα απόφοιτος της Ελληνικής Φιλολογίας, με μεταπτυχιακό στις Επιστήμες της Εκπαίδευσης και της Δια Βίου Μάθησης. Επίσης, κατέχει πτυχία στην Αγγλική γλώσσα και στους υπολογιστές που τον καθιστούν κατάλληλη για να διδάξει. Ενώ, έχει παρακολουθήσει ειδικά εκπαιδευτικά σεμινάρια στην διαπολιτισμική εκπαίδευση. Εν ολίγοις παρατηρείται πως όλοι οι εκπαιδευτικοί ανεξαιρέτως ειδίκευσης είναι επαρκώς καταρτισμένοι για να μπορέσουν να έχουν αυτή τη θέση. Πέρα των όσων χρειάζονται για να εξασφαλίσουν τη θέση τους οι ίδιοι ασχολούνται περισσότερο για να αποκτήσουν επιπρόσθετες γνώσεις για δική τους ευχαρίστηση.

9) Ποιά είναι η στάση των γονέων;

Ο πρώτος συμμετέχων δήλωσε ότι: «Οι γονείς στην αρχή είναι αρκετά διστακτικοί και φοβισμένοι, αλλά μέσα από τις συναντήσεις και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη που δέχονται αλλάζουν στάση και χαίρονται με την εκπαίδευση που λαμβάνουν τα παιδιά τους. Δείχνουν μεγάλη προσπάθεια στο να μάθουν και οι ίδιοι την ελληνική γλώσσα τόσο σε επίπεδο εκπαίδευσης όσο και ομαλής συνύπαρξης στην τοπική κοινότητα.»

Ο δεύτερος εκπαιδευτικός αναφέρει ότι « Οι πρόσφυγες γονείς δεν είχαν άποψη, αλλά και ούτε τους ζητήθηκε από τη δομή που ήμουνα.»

Ο τρίτος απάντησε ότι « Η στάση των γονέων των παιδιών είναι πολύ καλή και θετική. Στηρίζουν την εκπαίδευση των παιδιών και τα παρακινούν προς αυτή.»

Παρατηρείται πως οι γνώμες ως προς τη στάση των γονέων δίστανται, καθώς είτε θα έχουν θετική στάση, είτε αρνητική που μετά από παρότρυνση ξεπερνιέται. Αυτό που αξίζει να σχολιαστεί είναι πως στον καθηγητή ελληνικής γλώσσας παρατηρείται πως

οι γονείς ήταν πιο διστακτικοί, επειδή έρχονται πρώτη φορά σε επαφή με μία γλώσσα τόσο μακρινή από τη δική τους που θα πρέπει να γνωρίζουν έστω τα στοιχειώδη, ενώ στον τρίτο εκπαιδευτικό η στάση είναι ακριβώς αντίθετη, καθώς ο εκπαιδευτικός αγγλικών και υπολογιστών διδάσκει οικεία αντικείμενα γνωστά στους ίδιους από την χώρα τους, οπότε η στάση τους θα είναι πιο ζεστή και οικεία απέναντι στον εκπαιδευτικό.

10) Πως αντιμετωπίζουν οι γονείς το θέμα της παρακολούθησης σε ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα (μορφωτικό κεφάλαιο, οικονομικό κεφάλαιο);

Σε αυτό το ερώτημα και οι τρεις εκπαιδευτικοί απάντησαν πως σημαντικός παράγοντας αποτελεί το μορφωτικό επίπεδο των γονιών όσο και το οικονομικό. Κυρίως παρατηρείται πως οι Σύριοι, όντας πρόσφυγες μορφωμένοι και με καλή οικονομική άνεση, ήταν οι πρώτοι που ενδιαφέρθηκαν για την εκπαίδευση των παιδιών τους, αλλά και οι Κούρδοι. Κατά γενική ομολογία πρώτα οι πρόσφυγες έμελλες να φροντίσουν για τις συνθήκες διαβίωσής τους και έπειτα για το μορφωτικό επίπεδο των παιδιών.

11) Παράλληλα με το σχολείο, οι γονείς ασχολούνται με τα μαθήματα των παιδιών τους;

Οι απαντήσεις και των τριών εκπαιδευτικών συγκλίνουν, καθώς όντως οι γονείς των προσφύγων παράλληλα με το σχολείο βοηθούν τα παιδιά τους στο σχολείο με τα μαθήματά του, καθώς έτσι εκπαιδεύονται στη μητρική τους γλώσσα ή και σε κάποια τέχνη, όπως είναι η μουσική και η ζωγραφική.

12) και αν ναι με ποιο τρόπο;

Σύμφωνα με τον πρώτο εκπαιδευτικό το υλικό που τους δίνεται για το σπίτι λύνοντάς τες με τους γονείς τους. Παράλληλη η συναναστροφή με άτομα που μιλούν την ελληνική γλώσσα συμβάλλει στην κοινωνική τους ένταξη, στην εκμάθηση της γλώσσας. Ενώ η χρήση οπτικοακουστικού υλικού ή τηλεόρασης βελτιώνουν τις γνώσεις τους στην ελληνική γλώσσα. Την ίδια άποψη εξέφρασε και ο τρίτος εκπαιδευτικός.

13) Επιλέγουν την παρακολούθηση μαθημάτων μέσω κάποιας τεχνικής εφαρμογής, όπως Skype;

Και οι τρεις συμμετέχοντες συμφώνησαν πως οι πρόσφυγες παρακολουθούσαν τα δωρεάν μαθήματα μέσω διαδικτύου είτε μέσω των Η/Υ που τους είχε διανεμηθεί, είτε μέσω εφαρμογών. Γίνονται όλες οι απαραίτητες προσαρμογές για να μπορέσει να ανταποκριθεί η πλειοψηφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά την έρευνα για τον ρόλο των ΜΚΟ έγινε φανερός ο πολυδιάστατος χαρακτήρας των περισσότερων ΜΚΟ και η συμβολή τους σε ποικίλα κοινωνικά ζητήματα με κύριο άξονα τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, την αλληλεγγύη, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και την κοινωνική ένταξη των ευάλωτων ομάδων. Η δράση τους στηρίζεται σε εθελοντές. Το στοιχείο αυτό, αναδεικνύει το γεγονός ότι κάποιες ΜΚΟ είναι περισσότερο αδύναμες από κάποιες άλλες, λειτουργώντας με μικρή χρηματοδότηση με αποτέλεσμα να μην έχουν αμειβόμενο προσωπικό.

Η έρευνα στηρίχθηκε μόνο σε αμειβόμενους εργαζομένους στις ΜΚΟ, καθώς θα ήταν πιο καλά ενημερωμένοι σε θέματα που αφορούν στην εκπαίδευση και την ένταξη των παιδιών προσφύγων στην Ελλάδα, όπως και σε θέματα που σχετίζονται με το σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος στο οποίο εργάζονται. Επιπλέον, η συνεργασία των ΜΚΟ με φορείς του κρατικού μηχανισμού όπως είναι τα Υπουργεία, οι Περιφέρειες και γενικότερα την Τοπική Αυτοδιοίκηση για την αντιμετώπιση τόσο του προσφυγικού ζητήματος ως κοινωνικού θέματος, όσο και για την υλοποίηση των δράσεων των ίδιων των ΜΚΟ, θα αποτελούσε σημείο αναφοράς για μια επικείμενη θεμελίωση των βάσεων για πιο δημοκρατική και συζητήσιμη κοινωνία.

Παράλληλα, αυτό που εκφράστηκε από τους συμμετέχοντες είναι η ανάγκη ώστε οι ίδιοι οι πολίτες να αναλογιστούν τις πράξεις τους και να παραμερίσουμε τις διαφορές, τις προκαταλήψεις και να προσπαθήσουμε για το κοινό καλό δίνοντας μια χείρα βοήθειας.

Η ένταξη των προσφύγων και η εκπαίδευσή τους συμβάλλουν στη σωστή διαμόρφωση της κοινωνίας και της θέσπισης θεμελιωδών αρχών, όπως της κοινωνικής δικαιοσύνης, του σεβασμού. Αυτό που διαπιστώθηκε από τις ερωτήσεις της έρευνας στους εκπαιδευτικούς είναι ότι η κοινωνική ένταξη είναι σταδιακά δυνατή. Παρόλα αυτά, οι ίδιοι δυσκολεύονται με την εκμάθηση της γλώσσας και είναι κάτι που γίνεται αντιληπτό από το γεγονός ότι νιώθουν οικειότητα με τους διδάσκοντες άλλων μαθημάτων, ενώ η παρουσία της εκπαιδευτικού των νέων ελληνικών τους απομακρύνει. Βέβαια, το αίσθημα της απομόνωσης και του εκφοβισμού θα εξασθενήσει με την πάροδο του χρόνου.

Σε αυτό το σημείο σημαντική είναι η συμβολή των ΜΚΟ στην εκπαίδευση των προσφύγων. Γι' αυτό είναι έκτακτη η ανάγκη για κεντρικό σχεδιασμό και καθαρά υποστηρικτή δράση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των ΜΚΟ. Μερικοί τόνισαν και την ανάγκη λήψης μέτρων εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών των σχολείων που δέχονται παιδιά προσφύγων, καθώς και την άμεση είσοδο όλων των παιδιών προσφύγων στα σχολεία για την αποφυγή αποκλεισμού τους από την ελληνική κοινωνία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασούλα-Ρέππα, Α. Γιαννακοπούλου, Ε. Μακρυνιώτη, Δ. Ψυχοπαίδης, Κ.(2001). *Η κοινωνία του πολίτη*. Αθήνα: Λιβάνη
- Αφρουξενίδης, Α. Βλάχος, Φ. Ζερβός, Γ. Κορομπίλιας, Γ. Λιαρικός, Κ. Σκλίας, Π. Σπυριδάκη, Ε. Συρακούλης, Κ. Φραγκονικολόπουλος, Χ.(2008). *Η δυναμική και τα όρια της κοινωνίας των πολιτών: Ζητήματα management και διαχείρισης έργων από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις*, Αθήνα: Πρόπομπος

- Bloch, A. & Schuster, L., (2002). *Asylum and welfare: Contemporary debates*. In *Critical Social Policy*, 22: 393, DOI: 10.1177/026101830202200302
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K., (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας* (μτφ.Κυρανάκης, Σ., Μαυράκη, Μ., Μητσοπούλου, Χ.). Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Ζαραμπούρα, Α.(2018). *Η ένταξη των προσφύγων στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας: Η περίπτωση των Τρικάλων. Τα Τρίκαλα Αγκαλιάζουν τους πρόσφυγες*
- Iakovidou, E. (2017). *A discourse analysis exploring the perceptions of practitioners about the Education Policy of Inclusion of Refugee children in Greece and the role of art interventions in the creation of inclusive educational environments*. Διπλωματικήεργασία, University of Bristol.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα:Κριτική.
- Καλαβρουζιώτου Δ. (2018) *Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου*. Αθήνα: Σαββάλας
- Μαυροβίτη, Ε. Μ, (2018). *Πολιτικές, μηχανισμοί και δράσεις για την εκπαίδευση των παιδιών τωνπροσφύγων*. Διπλωματική εργασία, Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής ΠολιτικήςΠανεπιστημίου Πελοποννήσου.
- Παπαδόπουλος, Σ. (2017). *Το νομοθετικό πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα:Μια ιστορική αναδρομή από το 1913 ως σήμερα*. Ανακτήθηκε στις 4 Μαρτίου 2018 από:http://6dim-diapolefth.thess.sch.gr/nomothetiko_plaisio_diap_ekpshs.pdf
- Πασιάς, Γ. (2006). *Ευρωπαϊκή Ένωση και εκπαίδευση: ο θεσμικός λόγος και εκπαιδευτική πολιτική,1950-1999*. Αθήνα: Gutenberg.
- Σκλιάς, Π, Χουλιάρης, Α. (2002) *Η Διπλωματία της Κοινωνίας των πολιτών*. Αθήνα: Παπαζήση

- Σωτηρόπουλος, Δ. Α. (2017). *Η ελληνική κοινωνία πολιτών και η οικονομική κρίση*. Αθήνα:Ποταμός.
- Τζωρτζοπούλου Μ. & Κοτζαμάνη, Α. (2008). *Εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών – Διερεύνηση των προβλημάτων και της προοπτικής επίλυσής τους*. Αθήνα: ΕΚΚΕ